

אוצר

בין אדם לחבירו

צילומי מקורות

לפני עור לא תתן מכשול

מכון תורת האדם לאדם
צפת

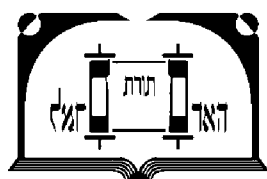
מכון תורת האדם לאדם, צפת, תשס"ח

בס"ד

אוסף צילומים בהלכות בין אדם לחבירו

ניתן לערוך חיפוש בתוך הקובץ CTRL F

ניתן לפתוח חלון סימניות לראות רשימת הספרים CTRL B

מכון למקרי הלכות שנין אדם למיכרו והפנתון

מכון תורת האדם לאדם, צפת

101. 118

זה חמלה גדולה דהיינו קרוב לשנה זה מחלף שפיר בנת
 שחיים לכן הולך לתוך דעת שחיים הוא לאו דוקא פ"ב נראה
 ליינה דתתם שנה הגומר בקדשים הם שלשים יום וא"כ
 ברישא שפיר קאמרינן דאשתכח בנת שנתה ר"ל שנה של קרבן
 שהם שלשים יום וכיון דאשם הוא דוקא שתי שנים שהם שנה
 וחדש א"כ יש הפרש שנה ביניהם וזה יכולין להכיר משא"כ
 ברישא דאש נאמר דמה דאמרינן ואשתכח בנת שתי שנים הייט
 שהם שנים של קרבן שהם שנה וחדש א"כ חיישינן שמה חמלה
 היא והפרישו אותו קרוב לשנה ואין הפרש ביניהם אלא ערך
 חדש זה אי אפשר להכיר וא"כ פ"ב גרידן לפרש דהיי שתי
 שנים לא מיירי בשנים של קרבן והם לאו דוקא וא"כ שוב
 אמרינן דהוא לאו דוקא והכוונה כל זמן שהקרבן כשר הייט
 כבן שלש או ארבע בן נראה כינת הגלוח הזה דאל"כ אין
 ביאור לדבריו כלל כמובן אמנם לדעתו זה אינו מספיק לתוך
 הקושיא דהא כבר הוכחתי ממנחת ד' ג' שאי אפשר לחלק
 כן דאל"כ לישך אשם בן שתי שנים שלימות ששחטו לשם פסח
 ידלה כמו שהקשיתי לפילו ואין להקשות דסוף סוף גם על תירוק
 היום נמי קשה דהיה להגמרא להקשות אליבא דר"ש ג"כ אלא
 משהה הקריב אשם בן שלש שנים לשם פסח זה ניכר שהוא
 אינו פסח דהא יש הבדל רב ביניהם ידלה זה אינו קושיא
 דהא מלין למימר דר"ש כחכמים ס"ל דכל יותר משתי שנים
 פסול או סבר דאשם שפגרו שנתו פסול הוא כחמלה והתוס'
 הא אולי פ"כ אליבא דר"מ דא"ת לי' בפ"ק דפרה דגם בן
 חמה כשר אבל זה בוודאי קשה מסתמא דגמרא דקאמר התם
 במנחות מסברא דנפשי' שיש בן שחיים דמיחוי כבן שלש הלכך
 מיחליף האשם בפסח הא משכחת לה ללא מיחלף כגון אש הוא
 בן שתי שנים שלימות אלא פ"כ דגם זה מיחלף וטוד קשה לכוון
 קן בדברי התוס' דא"כ למה להם לעקור הגמרא דקידושין
 מהשטא לגמרי ולומר דשתי שנים הוא לאו דוקא אלא הכוונה
 שלש או ארבע הלא יותר טוב היה לפרש דהיי שתי שנים
 מיירי כסוף שחיים שיש הבדל שנה ביניהם זה יכולין להכיר
 שפיר לביטוי' אלא פ"כ שדעת התוס' דאף בהבדל שנה ג"כ
 אין יכולין כ"כ להכיר :

ויקרא קושייתו שהקשה מה נעשה ברישא כמלוא בן שנה דילמא
 בן שחיים הוא נראה משום דבירושלמי שקלים פ"ד
 אמרינן דהנאי ב"ד הוא דכל הקדש שהוא ספק אש הוא אשם
 או עולה או לאחר שהומם מקריבין בדמיה עולה ור' זעירא
 בירושלמי באמת מתוך ביה הקושיא שמקשינן בקידושין דלמא
 אשם הוא ולא מתריטין שם כלל כמו שפירש הגמרא דין
 כמלוא בן שנה רק שכיון שהוא ספק השקול אש הוא עולה
 אי לא או תנאי ב"ד הוא שמקריבין אותו עולה וא"כ סברי
 התוס' דאף לפלגמא דין דסברי להו היבא דא"כ ספק
 השקול אין מקריבין עולה ולא שמטיבן על תנאי ב"ד מ"מ היבא
 דנראה לנו פ"י הכרטיט שהיא עולה לזה בוודאי מהני תנאי
 ב"ד להקריבו עולה הלכך לא קשה להו כלל מהרישא משא"כ
 ברישא כמלוא נקבה שמקריבין אותה שלמים וזוה לא היה
 תנאי ב"ד כלל לכך הקשו שפיר הא איבא בן שנה הנראה כבן
 שחיים אחרי כתיב וזה מלאתי בשו"ת של אדמו"ר בעל התניח
 סי' י"א שכתב ג"כ קלם קן ושמתתי בטונתי לדבריו :

עוד נראה לי להביא ראי' דמה שנראה גדול מילתא היא
 ושמטיבן על הכרטיט מהא דקידושין ד' ס"ג דאמרינן
 התם שאם אמר בני זה בן י"ג שנה נאמן לטעין נדרים ולקרבן
 אבל למכות ולפגושין אינו נאמן ומפרש התם רש"י דמיירי דהביא
 סימנין רק דחיישינן שמה הוא עדיין קודם הזמן ואי אמרינן
 דהיי סימנין הוא רק שומא בעלמא פ"ש ומבואר שם בסוגיא
 וכן פירשו המפרשים דשיטת הגמרא היא כאן דאף מדאורייתא
 נמי חיישינן שמה שומא בעלמא הוא כל דלא ידעינן שהגיע
 לכלל שנים והלכך אין האב נאמן על השנים וע"ש בפ"י שמתן
 ששם למה אין האב נאמן מן הסורה לטעין פוגשין כמו שנהאמן

לענין קרבן פכ"פ חזקן חק דעל סימנין לחד לא שמטיבין
 והקשה שם התוס' א"כ האך סימנין אכן על השנים הבאין
 לפיניו לחלוץ על סימנים לחד אי אש אחד בזה על הצריח
 דנהרגין פ"י סימנים אפילו ליכא מי שמטיב על שפטיק ושמה
 קבצים הם והסימנין הוא רק שומא בעלמא וחדש התוס'
 דמיירי דהם גדולים בקומה או פחיתין שפיר על הסימנין פ"ש
 הרי מוכח להדיא דאף דלא מהני לט הסימנין אפילו מן הסורה
 ואפילו אש הגדול האב מסיים ג"כ להסימנים מ"מ כל שנראה
 לט פ"י גדלותו שהגיע לכלל י"ג שנים סימנין פ"י אפילו בלא
 הגדול האב אף לענין פוגשין הרי מבואר מכאן דסימנין בזה
 על הכרה ולא אמרינן יש בן שנים עשר הנראה כשלושה עשר
 ואף אם יש סימנים הא הסימנין לא מהני לן מידי בזה אפילו
 מן הסורה וא"כ מכש"כ לענין סברא דרבנן בוודאי יש לסמוך
 על הכרה שלט ואף שיש לחלק קלה בין הכרה דאדם להכרה
 דבהמה משום דאדם ניכר נמי בשכלו אש הוא גדול או קטן
 וקלה ראי' לזה מניטין ד' פ"ט דאמרינן התם הריא דנפק קלה
 פלה דאיקדשא לקטן הנראה בגופו כגדול אמר רב מרדכי
 לרב אשי עדיין לא הגיע לפלגות ראובן מקרי לך זה אף שגופו
 ארוך הוא מ"מ ניכר פ"י מעשיו שפירין הוא קטן פ"ש מ"מ
 הא מדברי התוס' מוכח דעל קומה לחד שמטיבן וטוד דמה
 סימן הוא להכיר פ"י הנכחו וזה איבא קטן מריף או להיפוך
 ופיין בזה בתרא ד' קנ"ה במעשה דרבא שם שפעם הכירו
 למנין ופעם היה נראה לו היפוך והתם בגיטין הא מיירי
 שמטיבין אותו שהוא קטן כמ"ש רש"י שם רק מחמת חשש של
 קול קידושין הואיל והוא נראה בגדיל פ"י אמרינן דאין חשש
 בקול כי כאשר יבדקו הדבר או פ"י מעשיו שנראה כמו קטן
 יאמרו שוודאי עיינו רבנן ב' ונתברר להם שהוא קטן וא"כ
 דמי לקלח עם אמחלח שאין חוששין ליה אבל בעלמא אין זה
 סימן כלל ופשוט הוא :

דיוצא לט מזה דאש נראה קרוב בני אדם שהוא בן שלשים
 יום או יותר יש להחיר אפילו בלא סימנים אמנם
 כ"ז הוא אש הנכרי הביאי לשוק אבל לקטת בנייתו יש להחמיר
 וחילוק זה ראיתי בספר ר"ח חלק יו"ד והוא עפ"י דברי הר"ן
 בפ"ק דביצה בהא דאמרינן שם שתרעובות אינה יולדת בלילה
 כתב דשמעינן דמותר ליכת בילה מנכרי בליל יו"ט הראשון לפי
 שרובם של זכרים שאינם יולדים אלא ביום ואוליך בתר הרוב
 וכ"ש אש הנכרי הביא להישראל אבל אש אול הישראל לביה
 הנכרי הו"ל למקום קביעות ואסור משום כל קטע כמחלה על
 מחלה דמי וה"ל כיון שההיתר הוא רק משום דרוב בהמות
 ולד מעליא ילדן אבל מ"מ יש מיטוט נמי מפילות הלכך במקום
 הקביעות קשה להחיר ועיי' בת"א בס' חק"י וכו' ל"ב ס"ק
 פ"י יפ"ש כנלע"ד בזה :

סימן לד'

שאלה בבהמה של ישראל שהיתה בבפר אצל נכרי אחר
 ונשבה ואב בצוארה וניכר כמו נקב בושט ועדיין
 היא חיה והבעל הכפר רוצה לקנותה כדי לאכלה אי יש בזה
 חשש משום דהדיאה כמנחה בריסולא דמי ויש בזה משום
 אבר מן החי כראיתא בפוסקים :

תשובה אף שבשרם זה כבר דכרו בו המצברים הרבה
 מ"מ גם חלקי אמה נפשי מה שיש ללמד בזה
 בכה דהחירא ומתחילה נבאר קלם אש האיסור של מכירת דבר
 איסור לב"ג אש הוא מן הסורה לדין זה הוא רק איסור
 מדרבנן כי מבוניא דפסחים דף כ"ב בפסקא דר"ג דאמר
 מנין שלא יושיט טוס יין לזכר ואבר מן החי לב"ג וס' וליף
 זאת מקרא מוכח להדיא שהוא איסור מן הסורה ט"ש - אמנם
 הגלוח בעל הפנ"י הראשון בשו"ת שלו חלק יו"ד סי' ג' וחלק
 אה"פ סי' מ"ג החליט שם להלכה ששיטת רש"י הוא דאין
 ק"ל

א"כ יורו כק' נ' במשנה
 אחרת א"כ (א) מן התורה

לזרז ע"ז או שהוא משום ל"ש וקאמר הגמרא דנפק"מ הוא היכא דאית ל' לרד"י גמי מהדבריים האטורים דאי אמרת משום הרווחה אטור ואי משום ל"ש הא כל היכא דאיכא לרד"י ליה צ"י משום ל"ש ע"ש כפיניא . והשתא אי נימא דאף היכא דאיכא לרד"י ויכול ליקח בעלמו מ"מ אס מוסיב לו יש בזה איסור דרבנן א"כ הא ליכא שום נפק"מ בין הפעמים דהא מבואר בסוגיא גס דלפטעם של הרווחה או אין צו אלא איסור דרבנן ע"ש גמ' והשתא אי נימא ג"כ דהיכא שיכול בעלמו לפטעם האיסור יש צו גמי בהטען לו איסור דרבנן משום ג"כ ממילא הא שוב אין נפק"מ בין הפעם של הרווחה להפעם של לפני עור אלא ע"כ מוכח מזה דאז אין צו כלל משום ל"ש ואפילו איסור מדרבנן ג"כ ליה צ"י ע"ש . אמנם דעת כמה מחכמים שגם בזה מ"מ איסור דרבנן יש צו עיין צ"ח ובש"ח הרלב"ם סי' קצ"ו שפסקו להדיא כן . אבל לפי מה שכתבתי נימא ואין ראיה מהתם דהא התם בנ"ג אידי דאפילו אס הא בתי עברי דנהרא שאינו יכול ליקח בעלמו מ"מ אין צו אלא איסור ל"ש דרבנן לחוד והילכך היכא שיכול ג"כ ליקח בעלמו אזי אמרינן דנחית חד דרגא ואפילו איסורא דרבנן אין צו אבל בישראל דהיכא דהוי בתי עברי דנהרא אטור צו מן התורה באיסור של ל"ש הילכך אפילו היכא דיכול בעלמו ליטול מ"מ איסורא דרבנן אית צ"י (וקלח ל"ע . לפי סברא של הגאון הזה להבין שם קושיית הגמ' דפריך וכל היכא דאית ל' לרד"י ליכא איסור והא תניא ר"נ אמר מנין שאטור להוסיב כוס מין למי וכו' הא יש לומר דר"נ באמת איט אטור הא דרשה דרב יוסף דעמד והתירן משא"כ לרד"י איט אטור אלא מדרבנן . ויש ליישב) :

בזוה נימא גמי הא דאיכא בכוף פ"ק דע"ז דרשב"א אומר לא ישכיר אדם שדהו לכותי מפני שנקראת על שמו וכותי עושה בה מלאכה בחוה"מ ופריך הגמ' מאי ליכא משום דנקראת על שמו חישוק ל' משום לפני עור דהא סתי אטור במלאכה בחוה"מ . והקשה הגאון הג"ל דמאי פריך לימא דנפק"מ היכא דאית ל' לכותי שדה של עלמו דאז משום ל"ש ליכא ומשום דנקראת על שמו איכא . אבל לפי מה שכתבתי נימא משום דהמפרשים הביאו בשם פטר מלות חינוך דאף מי שמכשיל חבירו רק באיסור דרבנן שאס חבירו שעבר ע"ז לא עבר אלא איסור דרבנן מ"מ המכשילו עבר על ל"ע מן התורה משום דהא ק"ל דאף מי שטען עלה שאינה הוגנת לחבירו גמי עובר משום לפני עור מן התורה כדאיכא בה"כ פ' קדשים והובא ברמב"ם גס . וא"כ בודאי מי שמכשיל לחבירו באיסור דרבנן לא עדיף ממי שטען לחבירו עלה שאינה הוגנת במילי דעלמא שעובר מן התורה על לפני עור א"כ כש"כ מי שטען לו עלה לעבור על דרבנן שחייבין עליה מיחה בידי שמים בודאי עובר על לפני עור מן התורה ע"ש גמלא לפי זה המכשיל לחבירו באיסור עשיית מלאכה בחוה"מ אף שהעושה גופא איט עובר אלא על איסור דרבנן מ"מ המכשיל עובר על ל"ע דאורי"י הילכך גמי כוהאי גמי כיון דכל דין בישראל והמכשילן אס היו בתי עברי דנכרא היה צו איסור של ל"ע מן התורה הילכך אפילו היכא דאית שדה לרד"ו שאז איט דמי לחרי עברי דנהרא ע"מ עדיין איסור דרבנן של ל"ע ישט גביהו . ולפיכך פריך הגמ' שפיר דלמא לו הפעם משום דנקראת על שמו חישוק ל' משום ל"ע מה אמרת דנפק"מ היכא דאית ל' לטוסי שדה אחרתא זה איט דהא מ"מ איסור דרבנן יש צו ככל גומא :

וה"פ הגמ' זו הייט יכולין לפרך בטיב דברי רש"י בקדושה דף ג"ז בד"ן הלוקח בהמה ממשת מ"ש שרש"י פ' שם דמירי שהלוקח היה יודע שהמעות הם ממעשר ורצה לעבור ע"ז במיד ואפילו הכי קנסיק אט למיכר שמתחייב לעלות לירושלים ולאכול בקדושת מעשר שני משום שעבר על לפני עור שרצה להכשיל להלוקח להאכילי מן לירושלים בהמה של מעשר שני . והתם הקשו על רש"י דכיון שהלוקח יודע שהוא מ"ש

ק"ל כדכ יוסף דריב מסכת ע"ז שאטור דכיון שלא קיימו אה הכבש מלות עמד והתירן הילכך כיון שעכשו אין מלוין הן על מלוה זאת משום הכי אין בהכשילן משום לפני עור מדאורייתא משום דכיון דעתה הא אפילו אס עושין הם אינן מלוין עליהם אין זה מכשול ממש דעיקר האיסור של ל"ע קאי דוקא אמי שמלוה במלוה זו או ע"ז גם אמתו מלון שלא להכשילו ע"ש שהאריך בזה . ולשיטתו ע"כ לריבין לומר דהא דר' נתן שאטור שהמשיב אבר מן החי לב"ג עובר מן התורה בל"ע ע"כ ל"ל שהוא עובר כיון אמוראי כפ' שור שגח ד' וה' דפליגי על רב יוסף וסברי דלא היתירם כלל ודרשי לקרא למילתא אחריתא . ולפי סברא זו היה מקום לתרץ קושיית המראה פנים בירושלמי פ"ג דמאי הלכה א' שהקשה שם על הרמב"ם שהשמים לגמרי הדן של ר"ג שאטור להוסיב אמת לב"ג ע"ש שנסאר בקושיא . וראיתי בהגהות הגאון בעל יפה עינים במסכת ע"ז שהביא ג"כ קושיא זו ותירץ ששיטת הרמב"ם היא דלא כרש"י הג"ל רק שגם עכשו ב"ג מלווה על שבע מלות הילכך כיון שכן הוא הא מילתא דפשיטא הוא שיש כאן משום לפני עור ומשום הכי לא הביא הרמב"ם זאת בספרו משום דפשוט הוא ע"ש אבל דבר זה אין לו שחר כלל כי הלא ר' נתן אף שע"כ גם הוא אטור שלא התירן השבש מלות כמו שכתבנו בסמוך ואפילו הכי לא סמך נפשו ע"ז ואמר ג"כ הדין שטיבירין בנ"ג על ל"ע ולא סמך עלמו על שהיה מילתא דפשיטא והאריך נאמר שהרמב"ם יסמוך ע"ז כמה שר"ג לא סמך ועוד דאין זה מילתא דפשיטא דכבר הקשה הת"ש בפסחים דף כ"ב דלמא לו לר' נתן למימני חרהי המשיב כוס למיכר ואבר מן החי לב"ג ולא די ליה בחדא מהניך . והירך דס"ד אמרנא שכיון שעל ב"ג אין אמה מלווה במ"ע של הוכח חוכית ה"א שאמה מותר למסרו ג"כ דבר האטור ע"ש שיש ע"ז קרא כפ"ע אלמא דאין זה כ"כ פשיטא דהוי אמרנא שאפ"י שהוא מלווה ע"ז מ"מ אמה מותר ליטעו משום כי לא אסרה התורה ליתן לחבירו דבר איסור אלא דוקא היכא שאמה מלווה להפרישו מאיסורא אבל היכא דאין עליך מוטל המלוה של הוכחה אמה רשאי להוסיב לו ג"כ . אמנם לפי ה"ש"ת פנ"י נימא דהא באמת גוף הדין מהש שהמכשיל לחבירו עובר משום ל"ע מן התורה ונחשב זאת בכלל ל"ע שבתורה זה הדין הא הביא אהו הרמב"ם בפ' י"ב מהלכות רולח ע"ש . ומה שלא הביא הדין של ב"ג הייט משום שאטור ג"כ ששיטת רש"י שאלו איך בזה איסור מן הקורה רק איסור מדרבנן לבד ודין זה הא הביא אותו הרמב"ם כמה פעמים בספרו גס . וכן בפ' י"ב מהלכות רולח כתב שאטור למיכר להם דבריים האטורים להם והוא המסוגיא דפ"ק דע"ז וזה הא הדרבנן רבוחא יוהר דאפילו מכירה שיכול להשיג זאת במקום אחר ואפילו הכי אטור ומכש"כ נתינה . והייט משום לפני עור אבל מ"מ לרד"ו הוא רק איסור דרבנן לחוד . וכן בפ"א מהלכות כלאים כהנ הרמב"ם שאטור להניח לב"ג להרכיב לו אילנות של כלאים ומכרש המל"מ שהוא משום ל"ע שב"ג מלווה על הרכבת חילין ואפילו הכי לא כתב שעובר ע"ז משום ל"ע והיינו גמי מטעמא הג"ל כי לרד"ו ליכא צו לאו רק איסור דרבנן בעלמא דאף שפ"ס ופ"מ מהלכות מלכים מביא כל המלכות שב"ג חייב עליהם היינו משום דמשוגש לא פטרן רק מקבלת שכר כמו דאיכא התם בגמ' אבל מ"מ לפני עור . ליכא בזה כמו שביאר שם הפנ"י באריכות :

ולפי דכריט יש לי לתרץ מה שראיתי בספר אבני מלואים בתנינה דף י"ג שחקר שם על הא דאמרינן בפסחים ד' כ"ב ובפ"ז דף י"א דעיקר האיסור של לפני עור הוא דוקא בתי עברי דנהרא בענין שאס לא היה טען לו לא היה יכול ליקח בעלמו אבל אס גם זולתו יכול בעלמו ליקח אין בזה משום ל"ע . ומסתפק שם אס יש בזה לכל הפחות איסור דרבנן או אפילו איסור דרבנן גמי ליכא כיון שיכול ליקח בעלמו ופשיט לפני עור זהא מהא דמכשי להו כפ"ק דע"ז דהא דאטור למיכר להם לרכי ע"ז אס הוא משום הרווחה שיש לו הדנה דבריים

הוא ש ירצה לטור במיד ח"כ מה לפני עיר איכא הכא הא
 חס היו ירצה יטל לקטח חלל אחר ולא היו נכרי עברי
 דנראה ובה ליכא משום ל"ע כדאיחא בפ"ק דע"ז פ"ט
 והייתי במקנה שירין שר"י טוכר דדוקא באכר מן החי או
 בטמס ין למיר דחסס כיון דלא היו נכרי עברי דנראה ויטל
 המיר ליקח בעצמו ולא לרדך לאחרינא כלל הילכך אין על
 המושם משום ל"ע אבל במקום שאין יכול ליקח בעצמו רק
 שיש אחר שרצה להושיט לו הטמס וקדם זה והושיט או אמרינן
 כיון דסוף סוף איש יכול ליקח בעצמו רק שרדך לבוא לאחרינא
 בזה אמרינן דלא פקע מיני דידן עדין הלוא דלפני עיר
 ש"ס והנה באמת סברה זו מחכמת היא במל"מ פ"ד מהלכות
 הלוה פ"ט אבל מ"מ לכאורה עדין אין זה מספיק דהא מוכח
 משום תנייה דף י"ג דמשום האי סברה שיטל להשיג זה הדבר
 מנכרי או בכל ענין אין בו משום ל"ע אפילו היכא דאיט יכול
 ליקח בעצמו וא"כ ה"נ הא יכול ליקח הנהמה מן הנכרי ואין
 למיר דרש"י יטור דאף ככה"ג איחא משום ל"ע ח"כ הדרא
 קוביית החסו' שם לדוכחא דלמה לן קרא לאסור ללמוד תורה
 לב"י חיטק משום לפני עור וע"ז חרלו שיכול ללמוד מכ"ג
 אחר דלא ליכא בו משום ל"ע אבל לרש"י דגם זה אסור קשה
 אבל לפי דבריו יחא משום דרש"י בלא"ה לא קשה קוביית
 החסו' דהא כנרי לן דליכא ל"ע אלא היכא דתכשיל לו בדבר
 דאי לא היה מכשילו היה מקבל שכר ע"ז אבל חס מכשילו
 בדבר שאיט מקבל עליו שכר אף שמכנישו לשונש בזה איט
 עובר על ל"ע הילכך לרדך קרא לאסור ומתוך דברי רש"י
 ימיהו בלא"ה לא קשה כלל קוביית החסו' בקידושין שם על
 רש"י כי רש"י טוכר כשיסת שאר פוסקים דאף בלא חרי עברי
 דנראה מ"מ אסור מדרבנן משום ל"ע והילכך קנשתן לי' דעבר
 על ל"ע מדרבנן ופשוט הוא :

דיוצא

לט מדבריו דלפי הנראה שיטה רש"י והרמב"ם
 דאלולט ליכא ככ"ג איסור על ל"ע מן התורה
 אמנם מהבב"ק בל"ח סי' רס"ו ממשע שהוא טוכר שגם אלולט
 יש ככ"ג הל"ט של ל"ע וכמו שהביא שם המראה פניס
 בירושלמי פ"ג דמחיל' וכן נראה דעת הרמב"ם בע"ז דף ו'
 והנה ראיה במחברים שהביאו בשם שו"ה חמינה שמואל שיש
 למיר שכל שעכשוו אין בו איסור של ל"ע רק שח"כ יולד
 האיסור אפשר לומר שאין בזה משום ל"ע כיון שעכשוו בעת
 הנתינה אין בו איסור ואנכי לא ראיה הספר הזה ועל חיזה
 ענין כחכ זולת' ולדעתי נראה להוכיח שגם הרמב"ם טוכר קן
 והוא כדודשוו כסוף פ"ק דר"י דאמרינן ההם שאסור למטר
 שדיו לכיטי משום שהכתי עישה ביה מלאכה בתי"מ והיא
 נקראת על שם ופרדך הגמ' דמחי אריה דנקראת על שם
 חיפוק לי' משום ל"ע ומבני מדא וטור קאמר והקשה הרמב"ם
 האך שנק הגנו' השעש של ל"ע שהוא מן התורה ונקשו חיך
 הטעם שנקראת על שם שהיא רק חשש דרבנן בעלמא משום
 מראית העין לתוד' ומתוך ח"ל משום דרוב טוקים לייטי וחדרי
 במלאכה של תי"מ וכו' אלא שיש מיישים דלא ליתא ולאן
 מטיקרא כי אמרינן כותי לא לית קס"ד דכל כותי לא לית
 ולהכו שריקן חיפוק לי' השום ל"ע דהשלמא לרדי דותי גמי
 לייטי ומתדרינן חדא וטור קאמר חדא דל"ע למיעוש כותים דלא
 לייטי לא חישינן דלכות דלייה ליכא משום ל"ע ומטיקרא כי
 חכרו לו הסדה מכנט על הרוב דליתו וכו' לא לייטי לנכדק
 אמרינן דלבו אכשו ומייה איכא משום שנקראת על שם עכ"ל
 ולכאורה דבריו מושיים כי הדרא קוביית להכתא דאם עמא
 דניל כתר רוב כותים לייטי ואמרי ח"כ טוב ליכא בזה גמי
 החשש דנקראת על שמו והטעם עישה ביה מלאכה בתי"מ מלאכה
 דהכתי לייטי טוב ליכא עישה ביה מלאכה בתי"מ וגרואה
 לי ביהוד דבריו עכ"ל דברי החנניה שחיל' יג"ל והוא דק"ל
 בכל התורה טלו דאולינן בתר רובא ויטור בטל גרוב מ"מ
 היכא דטוכר האיסור ח"כ אזי קף אש עברי נהבטל מ"מ חסר
 לאיסור והוא מירושלמי פ"ג דפרעה והובא ג"כ ביו"ד סי' ל"ח

והנה דעת הר"ן בפ"ק דסוכה דכה"ג אף מדאורייתא איט בכל
 ואף למאן דאיט לי' דהיכא דתכשיל האיסור כרובא או גם
 האיסור חוזר להיות כידוע שיבת הרא"ש בזה ושאר"ס מ"מ כל
 שהוכר האיסור חוזר וגאסר מן התורה וגם ק"ל היכא שחתה
 יכול להכיר האיסור או ג"כ אפילו קודם הכרה גמי איט בטל
 כדאיחא שם לענין חלב שנפל לחיך הנכשיל ונתבטל שרדיון
 ליתן מים לונגים כדי להקפיה החלב והיינו כיון שיטלין לבדר
 האיסור לריכין אטו לבדר וכדלחרינן ש"ק דשסחים לעמן בדיקת
 חמץ לשאל' וכו' וכן הוא בדוכחא טובא מיהו כל זמן דלא
 הוכר האיסור מה דלחרינן שאיט מתבטל או וגם דלא חולינן
 בתר רובא זה הוא רק מדרבנן מאחר דעדין לא הוכר האיסור
 כדאי' בפוסקים ומחיל' טעמא גם כהא דחלב אש הוא באופן
 שאס יראה להקפיה החלב יתקלקל התבשיל אזי איט מחייב
 להקפיה והיינו כיון דמדאוריית' ככה הותרו אף שאפשר להכיר
 האיסור זה רק מדרבנן אסור הילכך במקום שסידא לא גזרו
 עיי' בט"פ שם זה הוא כוונת הרמב"ם דכותים רוב מהרינן
 הם במלאכה מוה"מ הילכך מדאורייתא חולינן בתר רוב המהרינן
 ומותר לחוכרו רק דרבנן חשבו בטביל שיש מיישם שאין מהרינן
 וחולי באמת יתבדר הדבר שכותי זה הוא איט גוהר ואזי יהיה
 הוכר האיסור שכותי זה הוא איט מן הרוב וכל שהוכר האיסור
 הא לא חולינן בתר רובא אמנם כל זאת הא לא שייכי אלא
 דוקא באש שאח"כ כשהוכר האיסור אזי יהי' אסור הילכך בזה
 חששו חכמים מטיקרא וחמרי דככה"ג לא חולינן בתר רובא
 אבל במקום דאף כשהוכר האיסור שנתערב לא יהי' בו שום
 איסור כגון שזו יהי' התערובות נטל"ש או ככה"ג מותר היכף
 ולא חישינן מה שיבדר אח"כ כמו שחזיר הכל בשוסקים
 ועיין במל"מ הלכות חמץ ומלה כמה שמתרן שם ד' הרמב"ם
 לענין טוחח הבבלי הילכך ה"נ לענין החשש שנקראת על שמו
 חשבו חכמים שחא יתבדר הדבר שכותי זה איט מן המהרינן
 והוא יעשה ביה מלאכה וזו הישראל יטבור על האיסור של מראית
 העין הילכך גם מטיקרא חששו חכמים ולא חולי בתר רובא
 כיון דאפשר להכיר האיסור משא"כ לענין חשש של ל"ע שאף
 כשיבדר האיסור והסתי יעשה ביה מלאכה מ"מ הישראל לא
 יעבר על ל"ע כי עיקר האיסור של ל"ע הוא דוקא שנתה
 הנתינה יהי' בו איסור כבוד משא"כ כגון שנתה הנתינה אין בו
 שום איסור מן התורה משום דמן התורה הא חולינן בתר רובא
 ואמרינן שהוא מן הרוב המהרינן וכיון דלא אין בו איסור הילכך
 אף שאח"כ טרע האיסור אמרינן דעכשוו לכו חכמי אכל מטיקרא
 היה מן הרוב ודמי כמו שגולד איסור מחדש ואף שזה האיסור
 גרם המוכר במכירתו הא באיסור של ל"ע לא קשירין ע"ז
 כל דבעת הנתינה לא היה בו איסור כבוד והילכך גם חכמים
 לא חששו לזה כיון דאח"כ כשהוכר האיסור לא עבדו איסורא
 משא"כ החשש של שנקראת על שמו שזה האיסור על המוכר
 הוא לשלם אף לאחר שילא מראשוו הילכך כיון שאפשר שיבדר
 ויהי' ניכר האיסור לא חולי ביה חכמים בתר רובא וחששו
 למיטמא כמו בכל דוכחא דלא חולינן בזה בתר רובא כן הוא
 לדעתו כוונת הרמב"ם זה ברור למעין היעב בדבריו מה
 רא' גדולה לשכרת הא"ש שהאיסור של ל"ע הוא חקא אש
 הוא בעת הנתינה :

ובזה

יש לתקן ג"כ דברי הב"ח כח"מ סי' קס"ב הובא
 במ"ז שם שמתקן בין הא דאין טחנין פת לאחד אלא
 ח"כ יודעין בו שכל ידיו אבל בלתי פדי אף נותנין לו ובין אש
 יודעין בו שאיט עברך ברהמ"ו דרשאי ליתן לו ולכאורה אף
 פעט מטפיק לותק וכמו שהקשה שם המ"א ואף שרביט יזכ
 נחב העם השעם משום מטת לדקה מ"מ טדאי שעס זה למוד
 אינו מטפיק עי' לא שייך בזה למיר שיכא העשה של דקה
 ודחה הל"ט של ל"ע שייך בפ"מ כסי' קס"ט שהעיר כזה
 כי לשי דעתו לא שייך כלל לומר קן משום דאף דנמקה איכא
 גמי הל"ט של ל"ע וכו' כמש"כ החסו' מ"מ כגון איכא
 גמי מ"מ של הוכח הוכיח כמש"כ במחן המטת להרמב"ן מניה
 ר"ה

אל ל"ע נמטה מיד לית בי' משום ל"ע דמוכח מדבריו
 בסוף פ"ק דע"ו ג' וליפיק סוכר סכאמח ר"ל ודיניה שס דאסרי
 משום גורס קללה לנפשו לא סברי רבנן יהא רב ענה"ג אין
 ביה משום ל"ע אכל הכ"ח חפרש כסאר המפרשים שהטוה
 הוא שחא יכשר חיבם שבה שייך ל"ע אכל משום משש שבה
 כיון שאין המכירה בשעת מעשה הא לשיטתו ג"כ אין סה
 משום ל"ע והילכך ה' קשה לו דמינה שאר אישוי אכל טרנא
 מרבנן מה איכא לחומר הא בי' ליכא משש כלל של פסיה
 ולכן לשיטתו מוכרח לומר בלחמא שבת"ח אין ביה אלא יאמש
 של גורס קללה וכו' אכל ל"ע לית בי' :

ולא דמסתפינא הייחי ואמר דאפ"ט איכא דלינא פוס
 שטי בדבר הנמכר או היתון להב"ג או להשקאל רק
 שעדיין לא הגיע הזמן של היסור עגון בחוב שדיה לסיח
 בחול שיש בו משום ל"ע שחא יעשה כה מלאכה בחוה"מ ח"מ
 כיון שעדיין לא הגיע הזמן אין ביה רק היסור ודבנן משום
 דבעיק דוקא דומיא דכוס יין לנויר שהיסור הוא חיבם ומיד
 בעת המזינה כדכתיב בקרא לפני עור לא חתן מכשול ולא גרע
 האי לא חתן דכתיב אלא ל"ע מהאי נמינה דכתיב אלא חזקן
 דק"ל החס דאם היתו היכא דסוף החמה לבוא פלוז או אם
 פתח פלוז פיתקא דומיא ומח בכח שי חף שבוזרי סוף החמה
 לבוא בכאן מ"מ פסור וכן למרקן כדאיתא בסנהדרין דף ע"ו
 והייט כיון דכתיב כאשר יתן מוס וכו' בעיקר שייקו בעת מעשה
 בושא אכל לא ביה שיוק ע"ו שאר קן יבא כהן החמה הכא
 נמי כיון דכתיב לא חתן איט עובר אלא א"כ טתן לו
 חיבם המכשול :

ובזה מחזקן קושייה הריסב"ח בסוף פ"ק דע"ו הג"ל שהקשה
 דלמה שבק הנמ' של ל"ע שהא מן התורה והאיר טעם
 שהוא נקרא על שמו דוחא לא הוי רק היסור דרבנן למד
 משום דבאמת דגם ל"ע זה יעשה כה מלאכה בחוה"מ היא
 נמי רק מדרבנן כיון שאין היסור מוכן למעט חיבם וכוה
 ניחא נמי דברי בעל העיטור הובא צפור או"ח סי' תמ"ד דדגן
 שנטבע בנהר שמחיר למכרו לישראל קודם פתח מעט מעט
 חף בלא הודעה שניהמתן משום כיון שמוכר לו רק מעט מעט
 הלין שהוא קונה זאת לחיילה וכוזאלי יאכל זאת קודם פתח
 והקשו עליו הגדולים מ"ש זאת מבינה נכילה שאיט אסור רק
 מדרבנן ואפילו הכי אסור למכרו לנכרי שחא יחזיר וימכרו
 לישראל ולא הלין שדיון שהוא מופש. בודאי לבינו הוא לריך
 ולא יבא למוכרו אכל לפי מה שכתבתי ניחא כי ראיתי בסמ"ג
 במטות ל"ח מ"ה קס"ו שכתב שבכלל זהירה של ל"ח דלפי
 פיר הוא שלא ימכרו דבר היסור לנכרי שחא ימכרו לישראל
 ויעבור משום ל"ע פ"ט . הרי מפורא להדיא מדבריו שאיט
 מכירה דבר היסור לנכרי הוא משום לא דלפי פיר ע"פ כה
 וגם שהקדס הא שכתב הרמב"ם והאבא ביו"ד סי' ק"ט ובס"ו
 ק"י דבספק היסור דארייתא שנתערב בששים של הימר רק
 שהא מדברים המשובים שאינם מתבטלים לשלם ענין בריה
 יחסינה הראייה להתכבד חף דהא דרבנים משובים אינם
 מתבטלים הוא רק מדרבנן דהא מן התורה אין חילוק בין
 דברים משובים או לא מ"מ לא אמרינן כיון דהא ללא נחבול
 הוא רק מדרבנן וכיון שיש כהן ספק אם יש ביה היסור כג
 או לא כי לכו ספיקא דרבנן לקולא זה לא אמרינן משום דכיון
 דעיקר הספק טלר לו כדאורייתא וחף ע"פ נגלו בעשה שוב
 דרבנן ביה לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא אכל אם יש ספק
 אם דבר זה שנתערב הוא דבר חשוב או לא כיון דעיקר הספק
 טלר לן בדבר שהא ורבנן סה אמרינן דייט ככל ספיקא דרבנן
 דאלין כה לקולא פ"ט . מה הוא סברת בס"ט למין חזון
 משום שהא סוכר ג"כ דכל שיש למיט אסור של ל"ע שהא
 אסור מהארייתא משום ל"ע עגון שהאסור הוא חק לפכט
 סיבא או הפיז אם טו אסור הוא רק מדרבנן עגן כלה
 נכילה שאינה אסורה רק מדרבנן מ"מ כן שהאסור של ל"ע
 נעשה חיבם של כה"ג אם היה היסור דארייתא סה עובר
 משום

ר"ה ח"ל . ינינו להאיח החופא יס' אכל אגט מלוים סלא
 נשזב זולתו מלוחמית לחטא וט' פ"ט ואין לך מחיית יחר
 מיה שטתן לו דבר היסור לאכול הילכך בודאי עובר על הפשה
 כל הוכח הוכיח ואין פשה דוחה עשה . ובה נחה נמי מה
 שראיתי בספר ב"י סי' כ"ט שחירן קושיית האוס' בשבת דף
 ג' ד"ה בנא דרישא וט' שהקשו שם למה דפשו העני ונכל
 מחוך ידו של כה"ג פסור ומותר הא קעבר משום לפני עור
 ויחירן ע"פ דברי הברפתר"ה בפ"ק דשבת שכתב שקמ"ל שאף
 שבעה"ב מקיים מלח דקיה מ"מ חייב פ"ט . והשתא ניחא
 דכיון דבע"ב מקיים ביה מלות דקיה חיי דוחה לל"ח של ל"ע
 אכל בלחמא זה אינו דגם החס בל"ע איכא עשה ול"ח כמו
 שכתבתי הילכך נראה עיקר דסברת הכ"ח הוא ג"כ כפי שיטה
 א . ובה אמרתי ג"כ טעם הרא"ש בנדורים פ' השואפין והובא
 בב"י ח"מ סי' קנ"ז דחייבין טפי למכשול חכירו בליסור
 ממכשול דנפשו בליסור והייט משום דיותר ראו לקטם הטתן
 מכשול לחכירו ממביא טלמו לידו מכשול משום דהמכשול לחכירו
 איח בי' לשולם עשה ול"ח . ועל כרחק היינו טעמא החס
 בא"ח משום דבנ"י כל שאיט טפל אח ידיו עשה חיבם האיסור
 פ"ו נחניה דומיא דמוסר טוס למיר משח"כ בנרה"ח דבפת
 הגהינה אין עושה לו סוס היסור כי אז עדיין איט מטפל עליו
 החיוב של ברה"ח עד אחר שחלל ונשתנה הדבר הנתון
 מקדמותו והביטוי היה ע"ו המקבל חיי אין ביה משום ל"ע
 לפי זה מכש"כ דאם מוכר לנכרי דבר שעכשיו הוא היתר
 גמור לו רק שאח"כ ע"ו שישתנה הדבר ברשות הנכרי יהי'
 או היסור ביה לא שייך ל"ע ולה דמי לכה דאסור לוכח
 לביחי שיה בחול שחא יעשה כה מלאכה ביו"ט חף שעדיין לא
 הניעו"ש לא דמי דהא החס לא נעשה שום שינוי בנוף הדבר
 הנמכר רק הזמן ובשחא ממילא קא ערבא כי מחוסר זמן לא
 החוסר מעשה הוא כדאמרינן בכמה דוכתא . מכש"כ היכא
 דהשתא לית בו סוס היסור רק ע"ו שישתנה הדבר הניתן או
 ע"ו שישתנה דעה הנותן ומשקרא קודם השינוי לית בי' סוס
 היסור אין ביה משום ל"ע ומיהו טעמא נמי לא דמי ליה
 דאמרינן בפ"ק דע"ו דאסור למכור לחבדים דבר היסור חף
 שהס אינם חבדים לאכול רק שהס חבדים למכור משום חשב
 שחא ימכור לחבדים ויעבור על ל"ע חף דעכשיו אין בו סוס
 היסור החס נמי כיון דכלא שום שינוי בנוף החפן הנמכר ונס
 כלאו שום שינוי בכפלים יהי' חל עליו היסור אח"כ הילכך
 גם עכשיו אסור למכרו לחסוד דהא על חפן זה מוגה עליו גם
 עכשיו היסור של ל"ע . ונראה עוד שהריסב"ח והב"ח אולי
 נמי לשיטתם דבסוף ח"ג ד' ע"ג אמרינן דרב יהודה אמר רב
 סוכר שאסור להלוה משות כלל עדים משום שחא יפסור ויעבור
 על ל"ע ור"ל אמר דהטעם משום דגורס קללה לעלמו והתו"פ
 בפלפולא הריפתא שלו הוכיח שם שהריסב"ח איט שוסק כרב
 יהודה שיש ביה משום ל"ע . חה קשה דהא היפוך הגמ' הג"ל
 ונס כל הכ"ח קשה שהוא מביא בח"מ סי' ע' דבת"ח הליה
 חשיה אין משש משום ל"ע משום שהא בודאי לא יכשר חה
 הוא היפוך דברי הרמב"ם והש"ע שמוכר שם שגם בח"מ
 איכא התשש של ל"ע אכל לפי מה שביארתי ניחא משום
 דפליגי המפרשים בפשט הגמ' שם שדעת הלח"מ ברמב"ם
 ע"כ מהלכות מליה שאין הטוהה הא דאסור ללות בלא עדים
 שחא יפסור במוד דח"כ גם אם מליה בעדים מחי מהגוי דהא
 עדיין אם ירלה יסל לפשון פרעתי דק"ל המליה אח חכירו
 בעדים אין לריך לפרש בעדים אלא הטוהה הוא שחא יכח
 הדבר שלטו ויס' גרם שיכפר משח"כ אם ילח בעדים הא
 העדים זכירו אותו פ"ט . לחנם שארי מפרשים פירי כפשוטי
 שיכפר ממג רק שאם יהיו עדים על הלואה לא יס' לו כל
 קד הפסו לומר פרעתי . כיון בא"ח סי' ע' ונראה שבה פליגי
 כי הריסב"ח מפרש כהלח"מ שהמשש הוא שחא ישתח חקא
 אכל לפסיה לא חייבין וכיון שכן הוא הא אין היסור נעמ
 הלואה רק אח"כ והא עיטת הריסב"ח הוא וכל שאין היסור

השום ל"ע מן התורה הילכך חף שהוא רק באיסור דרבנן מ"מ
 בזה אמרינן כל דתקון רבנן כפינן דלארייתיה תיקון ויש בזה
 משום ל"ע דרבנן ואף שעבדו הוא ג"כ ס"ם שמה יאכל נכרי
 בעלמא ואף אם ימכרנו שמה לא ימכרנו לישראל מ"מ הא כתבו
 הראשונים דאין עשין ס"ם בידים והיטב ביאר דבר זה המהרי"ט
 בחלק י"ד סי' ד' והעטם הוא משום דכל ס"ם הוא מבח
 רוב משום שאם היה רק ספק השקול אז היה מחלה להיאר
 ומחלה לאיסור ועבדו שגם בהמחלה הטמיה לאיסור יש בו ג"כ
 עוד ספק הרי שלשה חלקים להיתר וחלק אחד לאיסור והוי רובא
 להיתירא כמו שכתב הרשב"א בתשובה הילכך כמו דאין מבטלין
 איסור לכתחילה ברוב הכי נמי אין עושין ס"ם לכתחילה דדמיה
 למבטל איסור לכתחילה ברוב. אמנם כל זאת לא נאמר אלא
 דוקא במקום שהאיסור נעשה חיוב שיש בזה ל"ע דלארי'
 משא"כ היכא דעכשו בעת המכירה איט עושה שום איסור רק
 שהאיסור יהיה אח"כ שאז אין בו משום ל"ע דלארי' חף דתכמים
 אכרו גם זה משום ל"ע מ"מ כל שיש ספק אם הוא עובר משה
 הוי ל"ע דרבנן הו לא ומכש"כ היכא דאיכא ס"ם אם עובר
 הו לא בודאי דמי זאת לכל ספיקא ברבנן דק"ל דהיכא דאיכא
 ליתחילא לקולא תלינן הילכך גם הכא תלינן וחמרינן דלא ימכור
 לישראל. ובה רמא נמי הקושיא שהקשה בשו"ת שט"י ח' ג'
 סי' כ"ג שנשאל שם על הא דאיתא בש"ע א"ח סי' ש"ז שמוהר
 לקרות באיגרת שהביאו לו בשבת משום שמה יש בהם טורח
 והקשה השואל שם התינו שהמקבלו מותר לקרות בו מהאי טעמא
 אבל האין מותר הכותב לכתוב כיון שהוא יודע שאין בו שום
 טורח וגם הגיע ליד תבירו בשבת הרי מכשילו ועובר משום ל"ע
 וחזין משום שיש כאן ס"ם שמה לא יבוא לידו עד אחר השבת
 ושמה לא יקראו בו בשבת. ורחימי בספר ב"ש שהקשה עליו
 מ"ם זאת מהא דאין מוכרין אפילו איסור דרבנן לב"ג במא יחזור
 ומכור לישראל חף דאיכא נמי ס"ם שמה יאכל בעלמא הו שמה
 ימכור לנכרי אחר ע"ש שנשאר בקושיא. אבל לפי מה שכתבתי
 יחא משום דהא זה ממש סברה בעל הציטור לפנין מכירת
 חזן לנכרי קודם פסח שבין שערין לא הגיע הזמן של איסור
 חף שאח"כ יאכר לית ב' משום ל"ע מן התורה ואף דההכ
 לא קי"ל בזה כבעל הציטור מ"מ הכא עדיף טפי כיון שנוף
 האיסור חף כשהגיע זמן איסורו נמי איט רק מדרבנן וכיון שיש
 כאן ס"ם להיתר ברינן :

היוצא

לט מכל מה שכתבתי ששיטה רש"י וכן טעה דעה
 הרמב"ם דלפי מה דק"ל כרוב יוסף שעמד והחזיק
 ליה ב' ב"ב משום ל"ע מן התורה רק איסור דרבנן לחוד
 יב ב'י. אמנם מהסמ"ג ומהרי"ט"א מוכח דגם עכשו יש בהם
 משום ל"ע מן התורה. אך דעת הרי"ט"א הוא כי כל שעבדו
 בעת המכירה הו הנתינה לית ב' עדין האיסור רק שהאיסור
 יהי אח"כ ע"י מעשה של הטמיה עלמא לא איכפת לן ביה.
 והנה מותר בשופקים הטעם שנקובת הוהטב אכור למכור לב"ג
 הוא משום דחושבין איט לשיפת הרמב"ם שסובר שנקובת הוהטב
 הוא נבלה מחיים הילכך דמי כמתן דמנה כדיקולא ויש בו משום
 איסור אכר מן החי כדא"ל בחולין דף ל"ב. ועי' בתב"ש סי'
 כ"ז. אבל להסמ"ג שסובר שנקובת הוהטב לא הוי אלא טריפה
 לחוד ולא נבילה ושחיטה מטהרתה הו איין איסור בעמירה בני
 מעיים לב"ע לאחר ששחטה כדאיתא בכל הפוסקים שם. והנה
 זאת מותר הוא ג"כ דכל זמן שהביט עדין מעורה אפילו
 במקלת לא ארינן דכמתן דמנחי כדיקולא דמיה ואין להבני
 מעיים דין של אכר מן החי. ובפרט היכא שביטן אחד עדין
 קיים לנמרי בזה שיפת הרשב"א הוא דאמרינן הוי חרי סימנין
 ינקי מהדדי. ע"י בח"ס חלק י"ד סי' י"ח רק כשחטה בהמה
 אמרינן מיתה ע"ייה משל כדא"ל בחולין ד' ע"ג ואז נאכרו כבני
 מעיים משום אכר מן החי אבל עכשו כשחיה עדין היתר הוא
 נמלא לפי זה כמעט לכל שיטות הראשונים אין כאן האיסור של
 ל"ע דלארי' דלשיפת רש"י והרמב"ם דלא מחלקי בהאיסור של
 ל"ע בין אם הוא חיוב או לאחר זמן הא לרדהו מן התורה

בלאו הכי אין בו משום ל"ע דהא סברי הלרנ יוסף דעמד
 והחזיק שוב מן התורה אין בהם משום ל"ע. ולהרי"ט"א ושאר
 פוסקים דלא סברי חילוק זה מ"מ הא מותר לרדהו כיון
 דעכשו אין בו איסור רק שהאיסור יהי אח"כ ג"כ אין בו
 מדארי' משום ל"ע ולהסמ"ג הא אין כאן כלל האיסור של
 אכר מן החי. וכיון שכן שוב כמעט איסור דרבנן סמכינן בזה
 על הסמ"ג ושאר פוסקים דסברי דנקובת הוהטב לא הוי אלא
 טריפה לחוד ומחילה הא אין בבני המעיים משום איסור של
 אכר מן החי ושרי למכרו :

סימן לה

בשיעור כאיסר הגאמר לענין טריפות ולענין אכרוג שכתב
 הרשב"א הובא ביו"ד סי' ל"ד דאין עכשו אין
 איט בקיאיין בשיעורו כמה הוי. ועי' בט"ס שם שהוא טרח
 ג"כ לשער כמה הוא ולדעתו יש קלס סגן לבאר השיעור מדברי
 רש"י חולין ד' ג' ע"א. ד"ה באישו חוליה שכתב ח"ל חוליה
 הוא שלש טענות רבנן אחת אין עוגל בו כאיסר וכו' עיי"ש.
 מותר מוד' רש"י דעכשית אחת אין עוגל בו כאיסר והשתא
 נחוי אן דע"כ אי אפשר לומר שכוונת רש"י הוא משום דהגמ'
 מסתמא מיירי בכל בע"ח ואף בקטנים ובהם כדא"ל בטענת
 אחת אין עוגל בהם כאיסר אבל בבהמה ביטנית אה"ל דאפשר
 דעוגל בה כאיסר הא זה איט דע"כ הגמ' לא מיירי בכל
 בע"ח דהא כתב רש"י לט"ל ד' מ"ה לענין נקבה כנפה דבני
 הגמ' בשפא מתי כתב ח"ל לענין חסרון גרגרת דעף דליכא
 למימר בגרגרת דידה כאיסר ע"כ. והרא"ש העתיק ד' רש"י
 דליכא בגרגרת דידה' כאיסר כמה הוי שיעורא ע"ש נמלא לפי
 זה דע"כ אי אפשר לפרש דהגמ' מיירי בכל בע"ח דא"כ חף
 אם נפרש דחוליה הוא שלשה טענות נמי לא נרחה מזה מידי
 דהא בבע"ח הקטנים כמו שפוח וכיוצא בו הרי אפילו בכל
 הגרגרת אין בו כאיסר כמו שמבאר מרש"י ומהרא"ש ומכש"כ
 בשלשה רבנן לחוד אלא ע"כ דרש"י מפרש דמסתמא מיירי
 הגמ' בבע"ח ביטנים דבגדולים ממש הא ג"כ אי אפשר לפרש
 דאל"כ הא בראם גדול כדא"ל אפשר לאשכוחי סיה' עוגל בטענת
 אחת שלו ג"כ כמו איסר אלא ע"כ דרש"י רוחה לפרש דמיירי
 הגמ' בבהמות המורגלים אגליט ופשוט הוא אלא דטענת
 אחת של בהמה ביטנית אין עוגל בו כאיסר והתם דוק מ"ה
 אמרינן אחר רבנן מ"ה מטלה הימנה רטעה מלטרפה לאיסר ועי'
 רש"י שאם מטלה רטעה לארצה ויש בו חסרון אי כד מעלה
 הוי כאיסר טריפה וכן הוא הלכה נמלא אם ימא שכתב טענת
 של בהמה ביטנית יש בה שיעור כאיסר הא נמי אם מטלה
 ונקדרה ברובת של טענת עד קרוב לחצי בענין שאין בו משום
 נחתך רובא של גרגרת לרחבו נמי מלטרפין עד כאיסר וכש"כ
 הוא מהתם אח"כ מנ"ל לרש"י לימר דחוליה הוא שלשה טענות
 דאל"כ בחוליה אחת איט עוגל בו כאיסר מנ"ל זאת דהא
 לשלם אימא לך דחוליה איט רק טענת אחת רק שמסתמא לה
 שנקבה לרובת בגרגרת ומ"מ אין בו רובא אלא ע"כ דאף
 כה"ג איט מחטל בו כשיעור של איסר ואנכי מדדתי זה השיעור
 בבהמה ביטנית ומלאתי שהוא קרוב לשיעור מטעם גריוניק
 של כסף שלט :

סימן לו

נשאלתי בסירכה שיולא מבין החיתוך של אונא ורחבה
 השני כשרך אלא אונא שאלה סמך לחוד וקודם
 בראה השו"ב היטב אם הגד השני הוא על החוד ממש או אחת
 החוד בא הנכרי העוסק בהולאת הפרס והמעיים וקדע בסירכה
 ממקום ההוא ועחה נעל ספק אלא בסו"ב אם הסירכה היתה
 תחת החוד והצ סירכה כסדרן או היתה על החוד ממש והוי
 סרכה שלא כסדרן והאז הבני הלכה ע"י מיעוץ וגם באד השני
 שקדע

חיותו ידי בקבלת ד"ה לחוד ושיקר רחיתו מדברי הרמב"ם
 כפ"י מהלכות מ"א שכח שטבח שנמלא אחריו חוסיין אז
 קריים של חלב מלגודין אותו ומזירין אותו שלא יולול באיסורים
 חבל אם נמלא חלב כשעורה מעטירין אותו וכו' והיינו פ"ב
 משום דכיון דחוסיין וקרומים הם רק איסור דרבנן לחוד די
 באזהרה בעלמא - הרי מוכח מהרמב"ם שבאיסור דרבנן אין
 מעטירין אותו רק מזירין לחוד ואפילו אם הוא טבח למכור
 לאחרים יש בו חשש של חימוד ממון נמי הדין כן וכן מפרש
 הג"ה הובא בב"י סי' ס"ד דגמ' בפ"ג ג"ה ד' ל"ג בטבח שנמלא
 אחריו חלב דלמדיק דמעטירין אותו מיירי בטבח המוכר לאחרים
 פ"ב וואפילו הכי אם נמלא אחריו חוסיין וקרומים דהוא רק
 דרבנן חין מעטירין אותו ודי באזהרה לחוד פ"ב ח"ד' אכל
 מ"מ לדפתי קשה לכמוך על סברה זו לחוד חדא דהא כהב
 הג"ה בפ"ג ג"ה שם ח"ל אכל זה מיכר חלבים בחוקת שומן
 או עריפה בחוקת כשרות מחמירין עליו יותר מפני שהוא חוסיין
 וכו' עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אכידה בדבר חשוב
 פ"ב הרי משמע ומוכח שמחלק בין טבח שנמלא אחריו חלב
 שלא ניקר יפה למוכר חלב ממנו משום דהיבא דלא ניקר יפה אינו
 כ"כ מודד כי יוכל להיות פ"י חוזה שנגה נעשה זאת שנדמה
 לו שניקר הכל ושוב אין בו חלב זה הוא באמה דבר המזוי ולכן
 לא החמירו עליו התשובה ההבוארה בפ"ג זה בורר ומשום הכי
 נמי בלחם לא נמלא אחריו חלב החוסיין והקרומים שהוא רק איסור
 דרבנן לא החמירו עליו כ"כ ודי לו באזהרה לחוד מאחר דלפטר
 לומר דשולמה ממנו והוא סבר שכבר ניקר הכל וכה"ג מחלק
 הראב"ד הובא בר"ן שם דהא דטבח שנמלא חוסיין לא פשע
 כ"כ וא"כ לפ"י הא דרובא מוכח מחלק להיטור דדוקא כהאן
 מיקל הרמב"ם באיסור דרבנן משום דלפטר לומר דשגגה היא -
 חבל אם מוכר להדיו כבר עריפה בחוקת כשרות אפילו אם
 אינו איסור אלא מדרבנן מ"מ משמע דמעטירין אותו ג"כ ופוד
 קשה לי לפי המל"ח ישאר מפרשים שכתבו שאם מכשיל
 להכירו אפי' באיסור דרבנן דאף דחבירו לא עבר רק על איסור
 דרבנן לחוד מ"מ המכשיל עלמו עובר על איסור דאורייתא של
 לפני עור משום דלא גרע זה מה שמכשילו באיסור ומאחר נפשו
 בענה רעה כזו מכל הנותן ענה רעה לחבירו שהוא עובר על
 לפני עור מן התורה והיינו מאחר שרעה להכשילו בדבר איסור -
 מה עובר על ל"ע ומכש"כ אם רעה להכשילו בדבר איסור -
 ובאמת קן מוכח כן ברמב"ם פ"י"ב מהלכות רולח שכחב שם
 ח"ל וק כל המכשיל עור כדרך והשיאו עלה שאינו הוגנת לו
 אי שהחוק יד עוברי עבירה שהוא עור ואינו רואה דרך האמת
 מפני האות לכו הרי זה עובר בל"ת שנאמר וכו' פ"ב הרי
 להדיא דאף בענה שאינו הוגנת או מכשילו באיסור עובר בל"ת
 ואין לו ענה שאינו הוגנת יותר מזה במה שמאנה אותו ונותן
 לו ענה שיאכל מזה שהיא מותר ובאמת הוא איסור ולפי"י יש
 להבין דהא פסק הרמב"ם והובא בח"מ סי' ל"ד בטבח שהוליא
 עריפה מח"י שפסול לעדות והקשה הכ"מ הא קי"ל דאינו נפסל
 א"כ עובר על ל"א שיש בו מלקות וכאן לא עבר אלא אלא
 של ל"ע ומפני זה הא לא נחמד להשיד שקר ותיקן הסמ"ע
 דהכא מיירי בטבח שמוכר לאחרים ואף שהוא אינו אוכל ממנו
 מ"מ מאחר שמחתה חימוד ממנו רעה להכשיל לאחרים אמריק
 שכשיל הגלח ממנו ישיד ג"כ שקר פ"ב הרי מוכר מהרמב"ם
 לפי ביאורי הכ"מ דאם עובר על לפני עור כשכיל חמות מתקן
 רבם הוא ופסול לעדות וא"כ לפ"י מאחר שכתבו המפרשים
 דאפילו באיסור דרבנן מ"מ המכשיל עיבר מדאורי' משום לפני
 עיר ממילא ה"ג מאחר דאיכא כאן חמדם ממנו ולפי עור הרי
 היב הא נעשה פסול מן התורה ולא מהני לו אלא התשובה
 המכרם בפ"ג וז' ולכל הפחות לאותו דבר בודאי הא נפסל ולא
 מהני לו אזהרה בעלמא ולשיטה זו בודאי קשיא גדולה היא
 על בעל העבודה הגרסומי ואף לומר שהוא מפרש ד' הרמב"ם
 דהיינו טעמא דטבח שהוליא עריפה מח"י דפסול לעדות אף
 באין בו מלקות הוא מטעם שכחב הכ"מ שם משום כין דמוכר

עריפה חוקה שהוא תוכל בעלמו חמט וא"כ עובר על לאי גמור
 ע"ש זה-אינו דהא כבר דמו המפרשים דברי הכ"מ בזה וגם
 באמת אינם מוכינים לי ד' הכ"מ בזה דהא אימא בכבוד ד'
 ל"א במשנה במוכר כבר וטוע שהיא עריפה שמה שאכלו אכלו
 ומה שלא אכלו מחזיר הלוקח הכשר והם יחזרו לו הדמים ומבאר
 שם ברש"י דמיירי דוקא שהמוכר ידע שהוא עריפה וכן מפרש
 להדיא הכ"מ בפ' המוכר פירות והובא בש"ך יו"ד בס' קי"ט
 והסכימו כן כל השופקים פ"ב והפרישה והסמ"ע בס' רל"ד
 הקשו האין יחזרו הכשר לנפלים והא איכא למיחש שמה יאכל
 ממנו ועובר על לפני עור כמו דאסור מה"ט להשיש אחר מן
 החי לכו' ותיירט שאפי"ג שחשוד הוא למכור ולעטר על לפני
 עור מ"מ אינו חשוד לאכול ע"ש שכל הגאים אחריו הסכימו
 לזה ולדברי הכ"מ קשה מאחר שדעתו שפין שמוכר חוקה שהוא
 אוכל ממנו וא"כ האין קאמר המשנה יחזיר לו הכשר הא הלוקח
 עובר על לפני עור ודמי ממנו למושיע אחר מן החי לכו' ואף
 שמוכר לו ואינו נותן כחנם מ"מ גם בזה איכא איסור מדרבנן -
 עיי' במ"א סי' שמ"א ובש"ך בס' ק"א והא לן לומר שיקבור
 או יעשה חקנה אחרת כנס דאמרינן בבבא דהלוקח לדין לקברו
 בעלמו ואסור לו להאחר להבשלים שמה יחזיר ויחזיר לישראל
 חט"ב דלא אמרינן דהיא חשוד לאכול ולפי"י ע"כ שוכרין חט
 לחלק כפי סברה הסמ"ע דמאחר דכשיל הגלח ממנו עובר
 על לפני עור נעשה פסול מן התורה ממילא כנ"ד נמי הא
 נעשה פסול מן התורה מיהו י"ל דהיא דין אפשר דמי בזה
 ג"כ לטבח שנמלא אחריו חלב ממנו שמה שלא ניקר יפה דאמרינן
 דלא חשוב כ"כ לטעם משום דעיט העטמו כמו שכתבנו לפ"י
 והיינו משום דכאן נמי שייך ההבדל לומר שלא עשה במרד ובמסל
 רק כשוגג ומהני לו ג"כ קבלת ד"ח והוא דהא דעת הכ"מ הוא
 בפ' כינר הרגל והובא בח"מ סי' ק"ח נמי שלא החשיל בעוד
 שיש לו זמן להסתכל מפני שכבר שפדין ישאר לו זמן אחר שיגמר
 העסק וא"כ לא היה לו פנאי חשוב אונם משום שהאדם יכול
 לסמוך נפשו שיקיים המצוה המוטלת עליו א"כ פ"ב שכן הוא
 הדין בכל דבר חייב שמוטל על האדם יוכל להניח עד שיחיה לו
 פנאי ולא חיישין שמה ישכח ויעבור הזמן והנה הר"ן בפ"ג כל
 הנשבעים מביא שם קושיא בשם הרשב"א דשבעת העדות
 דקי"ל דכפיין שיעבור עליה כמודד דוקא מנא ידעיין זה דהא
 אמריק בכתיבות ד' ל"ג עדים וזממין דכפי התראה נתיב בזה
 אימת נתיב כהו משיקרא אמרי אישחלקן התראה וא"כ ה"ג
 בשבעות העדות יכולין לומר שכתב העדות ע"ש ומחלק בר"ן
 דבאמת אם טבל לומר ששכחו הליק ששכחו והכא מיירי שדומ
 שלא שכת כגון שנעשה המעשה מקרוב צמחן שודאי לא שכת
 לפי"י ה"ג מאחר דבמה שלא מלח ח"כ הקה הכשר בזה אין עליו
 אשמה משום דסבר שפדין יש לו שהיא כמשי"ג הגמ"י וא"כ
 כאשר בלחה השלשה ימים הא באמת יכול להיות שנשפחה חמט
 ונחלקף לו שמלח כבר אחר וסבר שג"כ מלח כבר זו וכל היבא
 שיש לתלות שלא לפסול אדם חליק והארכתי בזה בשפחה אחרת -
 ודמי למקור שנמלא אחריו חלב שחליקן שלא עשה קן כמודד
 וכמו שכסב הראב"ד שם ואף שמתכח שם שהרשב"א לא ס"ל
 זאת וסובר שאינו נאמן לומר שכחתי וכמו שמביא הש"ך בשם
 בס' ל"ד מ"מ כדן זה אמריק דכיון שכבר ששכה שלשה ימים
 הוא רק תומרא בעלמא שוב סמדיק על הר"ן וסאר השופקים
 שנאמן לומר ששכת וכמו שכחב הכ"מ שם לנעין שפלה כין שהוא
 דרבנן סמדיק על השופקים שסוברים שזה משיב ראשם וה"ג
 דכוחא - עוד יש סברא להכשירו כאן כי נסבדר שכתב כהיא
 חלה בט חולי שיש בו סכנה והוא מהגלל שמחתם הסדרה שכתב
 ממנו זה הא משיב ראשם גמור דהטובה בפ' האומרים ולדפ"ג
 כמה שופקים הא דטבח אינו נאמן לומר שוגג סיחי היט טעמא
 הוא משום דגם שוגג נופא לדין כפרה דאינו לי' לעינא שלא
 יבא לידי מכשול ואלכך בזה נופא שכתב מכשול פ"ב בשוגג מרשי
 נפשי דאינו חושש כלל באיסורים וכ"ה הא לא שייכי אלא בשוגג
 דוקא משא"כ כאן דראשם הוא הא ראשם רחמנא שפדי' ואף כפרה

עניני לפני עור

חילוק בין עצה שאינה הוגנת דעובר על לפני עור לא תתן
מכשול לאיסור דרבנן דאינו עובר

שלא יהיה איסור דאורייתא אלא רק איסור דרבנן, מה שאין כן בעצה שאינה הוגנת, יש פה הכשלה ולכן יש לפני עור.

כתב הרדב"ז [ח"ב סימן רט"ו] הובא ביד מלאכי כלל למ"ד אות שס"ד, דבאיסור דרבנן אין לאו דלפני עור לא תתן מכשול.

עוד נראה לענ"ד, דהרדב"ז מיירי דהנכשל יודע שיש איסור דרבנן ולכן לא שייך לפני עור, ורק כשאינו יודע ישנו לאו דלפני עור. וזה על פי מה שייסדו האחרונים דתרי גווני לפני עור איכא. חדא במכשילו בעצה שאינה הוגנת וזה מצד בין אדם לחבירו. ב. דין דאיסורים שאסרה תורה, אסור לגרום שאחרים יכשלו בהם ומשום בין אדם למקום הוא. והנה כשמכשיל חבירו באיסור וחבירו יודע רק משום הגדר השני יש בזה לפני עור וזה ליכא באיסור דרבנן, דכדרבנן אפשר לאסור משום גדר של עצה שאינה הוגנת וכשיודע חבירו שאסור לא שייך כן.

וקשה טובא מה גרע איסור דרבנן מעצה שאינה הוגנת, דאם נותן לו עצה לקנות מקח רע, עובר על לפני עור דהרי הכשילו בדבר רע, וכל שכן אם הכשילו באיסור דרבנן דחייב עליו מיתה, צריך לעבור באיסור לפני עור.

ועיין שם ביד מלאכי שהביא שכל הפוסקים חולקים על הרדב"ז הנ"ל.

ונראה לענ"ד, דבאיסור דרבנן זה גופא היה הגדר של חכמים שיהיה רק איסור דרבנן ולא איסור דאורייתא, וכמו דבכל איסור דרבנן אע"פ שיש לאו דלא תסור גדרו רבנן

חילוק בין מושיט אבר מן החי לגוי דעובר על לפני עור
לגזל גוי שמותר

הוא לא רק מה דמבואר בש"ס לענין איסורין, שלא יושיט אבר מן החי,

דעת המנחת חינוך מצוה רל"ב דאיסור דלפני עור גבי עכו"ם

ורציחה הוא, מה שעושה רעה לחבירו וכזה לא נאסר בעכו"ם, משא"כ לפני עור האיסור הוא עצם נתינת המכשול וכזה אין נפקא מינה בין ישראל לעכו"ם.

והנה בהלכות נזירות הבאנו את היד מלאכי שהסתפק באיסור לפני עור כשלא נכשל העור האם עובר על האיסור. ונראה דתליא אם איסור לפני עור הוא בין אדם לחבירו אזרק אם נכשל עבר על האיסור, אולם לדעת מו"ז שליט"א דהאיסור הוא עצם נתינת המכשול, א"כ אפילו לא נכשל גם עבר על האיסור.

ובדעת המנחת חינוך נראה לענ"ד דסבירא ליה דהסיכה דגזל עכו"ם מותר היא מפני שחכמים הפקיעו את קנינו. מה שאין כן עצה שאינה הוגנת סבירא ליה דאסור ליעץ לו, ולכן עובר על לאו דלפני עור גם בגוי.

אלא גם לענין עצה שאינה הוגנת שוה עכו"ם לישראל, דלשניהם אסור לתת מכשול.

והקשה הקובץ שיעורים מסכת פסחים אות צה, מלאו דגזל, דחזינן דאינו נוהג גבי עכו"ם למאן דאמר גזל עכו"ם מותר, ואפילו למאן דאמר דגזל עכו"ם אסור, הוא רק מפני דילפינן מקראי אחריני. וכן בלא תרצח חזינן דאין לאו דרציחה על גוי, ואם כן קשה אם גזל עכו"ם מותר אמאי עצה שאינה הוגנת יהיה אסור.

והוכיח מזה הקובץ שעורים דלא כהמנחת חינוך, דהאיסור דלפני עור הוא רק לענין להכשילו באיסור, כגון שלא יושיט אבר מן החי לבן נח, אבל לענין עצה רעה הוי כמו לאו דגזל דאינו נוהג בגוי ע"ש. ומו"ז מרן הגר"ש אלישיב שליט"א תירץ, דגדר האיסור בגזילה

חילוק בין עצה רעה שאינו עובר בלפני עור בגוי לאיסורים שעובר בלפני עור

ועיין שם שנשאר בצריך עיון, מאי שנא לפני עור דעצה רעה מלפני עור דאיסורים.

ונראה לענ"ד לומר דלהושיט כוס יין לנזיר עובר בזה על איסור בין אדם למקום, ולכן גם בגוי אסור, מה שאין כן עצה רעה דהוה בין אדם לחבירו אין איסור לגרום לו, וכמו דחזינן דגזל גוי מותר.

עיין מנחת חינוך מצוה רל"ב, דכתב דמדברי החינוך משמע, דלפני עור דעצה רעה הוא רק בישראל ולא בעכו"ם. ואף דלפני עור דאיסורים הוא גם בעכו"ם, דש"ס מפורש הוא במסכת עבודה זרה דלא יושיט אבר מן החי לבן נח, מכל מקום לגבי עצה רעה, הלאו הוא רק בישראל ולא בבן נח.

פ.א.ו.ו

מאד לנפשותיכם ודבר זה לא נאמר
בנגמר דינו.

רשעותו, אלא מצד אחר, דכיון
דהאיסור לקלל נובע מכת ונשמרתם

בענין איסור לפני עור בן נח

מצוה רלב אות א

ומו"ז מרן הגר"ש שליט"א תירץ,
שרק באיסורים שייך לפני עור
כגון להושיט אבר מן החי, כמבואר
בע"ז ו' ע"ב דאסור להושיט אבר מן
החי לבן נח, מה שאין כן בממון שאין
לו איסור.

המנחת חינוך מצוה רלב אות א הביא
את שיטת המהרש"ל, שכתב
דגזל גוי מותר, כי התורה ניתנה
לישראל ולא לבן נח.
והקשה עליו המנ"ח, הרי חזינן דאסור
לתת מכשול גם לפני בן נח.

חילוק בין מושיט אבר מן החי דעובר על לפני עור לגזל גוי שמוותר

מצוה רלב אות ב

והזכיר מזה הקובץ שעורים דלא
כהמנחת חינוך, דהאיסור
דלפני עור הוא רק לענין להכשילו
באיסור, כגון שלא יושיט אבר מן החי
לבן נח, אבל לענין עצה דעה הוי כמו
לאו דגזל דאינו נוהג בגוי ע"ש.

ומו"ז מרן הגר"ש אלישיב שליט"א
תירץ, דגדר האיסור בגזילה
ורציחה הוא, מה שעושה רעה לחבירו
וכוזה לא נאסר בעכו"ם, משא"כ לפני
עור האיסור הוא עצם נתינת המכשול
וכוזה אין נפקא מינה בין ישראל
לעכו"ם.

והנה בהלכות נזירות הבאנו את היד
מלאכי שהסתפק באיסור לפני

דעת המנחת חינוך מצוה רלב אות ב
דאיסור דלפני עור גבי עכו"ם
הוא לא רק מה דמבואר בש"ס לענין
איסורין, שלא יושיט אבר מן החי,
אלא גם לענין עצה שאינה הוגנת שיה
עכו"ם לישראל, דלשניהם אסור לתת
מכשול.

והקשה הקובץ שיעורים מסכת פסחים
אות צה, מלאו דגזל, דחזינן
דאינו נוהג גבי עכו"ם למאן דאמר גזל
עכו"ם מותר, ואפילו למאן דאמר דגזל
עכו"ם אסור, הוא רק מפני דילפינן
מקראי אחרוני. וכן בלא תרצח חזינן
דאין לאו דרציחה על גוי, ואם כן קשה
אם גזל עכו"ם מותר אמאי עצה שאינה
הוגנת יהיה אסור.

ובדעת המנחת חינוך נראה לענ"ד דסבירא ליה דהסיכה דגזול עכו"ם מותר היא מפני שחכמים הפקיעו את קנינו. מה שאין כן עצה שאינה הוגנת סבירא ליה דאסור ליעץ לו, ולכן עובר על לאו דלפני עור גם בגוי.

עור כשלא נכשל העור האם עובר על האיסור. ונראה דתליא אם איסור לפני עור הוא בין אדם לחבירו אזרק אם נכשל עבר על האיסור, אולם לדעת מו"ז שליט"א דהאיסור הוא עצם גתנית המכשול, א"כ אפילו לא נכשל גם עבר על האיסור.

חילוק בין עצה רעה שאינו עובר בלפני עור בגוי לאיסורים שעובר בלפני עור

מצוה רלב אות ב

ועיין שם שנשאר בצריך עיון, מאי שנא לפני עור דעצה רעה מלפני עור דאיסורים.

ונראה לענ"ד לומר דלהושיט כוס יין לנוזיר עובר בזה על איסור בין אדם למקום, ולכן גם בגוי אסור, מה שאין כן עצה רעה דהוה בין אדם לחבירו אין איסור לגרום לו, וכמו דחזו"ן דגזול גוי מותר.

עיינן מנחת חינוך מצוה רלב אות ב, דכתב דמדברי החינוך משמע, דלפני עור דעצה רעה הוא רק בישראל ולא בעכו"ם. ואף דלפני עור דאיסורים הוא גם בעכו"ם, דש"ס מפורש הוא במסכת עבודה זרה דלא יושיט אבר מן החי לבן נת, מכל מקום לגבי עצה רעה, הלאו הוא רק בישראל ולא בבן נז.

בענין לפני עור

מצוה רלב אות ב

של לפני עור כשמכשיל גוי הרי מפורש בפסחים דף כ"ב שאסור להושיט לגוי אבר מן החי, וכבר ידוע לבאר בזה דבלפני עור כלול תרתי, חדא שלא להשיאו בעצה שאינה הוגנת וגם כשמכשיל בעבירה לא גרע מעצה שאינה הוגנת, ויסוד איסור זה הוא משום לתא דבין אדם לחבירו, והשני

הרא"ש בפרק קמא דע"ז כתב שאף דלא מפקדינן אלפני דלפני זהו רק כשהנכשל גוי אבל כשהנכשל ישראל מפקדינן גם אלפני דלפני, ובמנ"ח מצוה רלב אות ב כתב שאינו מובן.

ונראה דהנה המנ"ח באות א הקשה על החינוך שכתב שאין לאו

דלפני הוא בהאיסור דבין אדם למקום שיסודו שלא תיעשה על ידו עבירה, ובזה האיסור רק כשמסייע ממש בעבירה ולא כשנגרם על ידו, אבל בהאיסור של עיצה שאינה הוגנת דהוי משום לתא דבין אדם לחבירו וכאיסור נזיקין בזה גם לפני דלפני שהוי גרמא אסור כמו שמצינו שגרמא בנזיקין אסור, ולכן כשהנכשל גוי שכל מה שאסור להכשילו הוא משום מה שנאסר שלא תיעשה על ידו עבירה בזה מותר בלפני דלפני, אבל כשהנכשל ישראל שאסור להכשילו גם משום לתא דבין אדם לחבירו דהוי כעצה שאינה הוגנת בזה אסור גם לפני דלפני דאסור גם "לגרומ" שחבירו יכשל, וכעין זה כתב באבן האזל בהלכות עבודה זרה.

שמוזהר שלא תיעשה על ידו עבירה בעולם וזה משום לתא דבין אדם למקום.

ומעתה מה שכתב החינוך דליכא לפני עוור בהכשלת גוי זהו רק במשיאו עצה שאינה הוגנת דעלה אירי שם, דאיסור זה הוא משום לתא דבין אדם לחבירו וליתא בעכו"ם, וכמו שכתב המהרש"ל המובא במג"ח שם דגזל גוי אסור רק מפסוק משום שהתורה ניתנה לישראל, אבל להכשיל גוי בעבירה אסור דזהו משום לתא דבין אדם למקום שלא תיעשה תקלה בעולם, וגם עבירה של גוי הוי עבירה ותקלה ולכן אסור להכשילו בעבירה. ויעויין באחיעזר חלק ג' סימן פ"א ובחזו"א יו"ד סימן ס"ב.

ומעתה מבואר דברי הרא"ש דכל החילוק בין לפני לפני

דין עמידה בדיני נפשות

מצוה רלד אות א

וכתב המנחת חינוך שם וז"ל: נראה מדבריהם דתלמיד חכם צריך לעמוד בדיני נפשות, ולי צ"ע בתירוק התוס', הן אמת דלגבי העבד היה דיני נפשות, אבל מה שהיה ינאי המלך צריך לבוא לפני הבית דין זה היה מפני שהעבד הוא ממונו, וכפירוש רש"י בסנהדרין י"ט ע"א ד"ה ויעידו כן

המנחת חינוך מצוה רלד אות א הביא את התוס' בשבועות דף ל' ע"ב [ד"ה עשה] דהקשו אמאי גזרו חכמים על ינאי המלך לעמוד [כשדנו את עבדו שהרג] הלא כבוד מלך יותר מכבוד התורה ותלמידי חכמים יושבים בדין ולא צריכים לעמוד, ותירצו שם התוס' דדיני נפשות חמירי טפי.

שלא שייך שיהיה שם תרומה. דהוא גם בחו"ל, וגם לעולם, אף אחר הגלות, כשכעט כל ישראל הם בחו"ל, ורק אנשים מעטים היו בא"י, וגם א"א לפי המציאות קודם ביאת המשיח שיהיו שם הרבה. וגם אף אחר שליכת סהורים שאף כהנים לא שייך שיאכלו בתרומה. לכן הוסיפו, שמ"מ החמירו לתקן אף לאכילת תולק, מאחר דר"א בן ערך הוא מדאורייתא. אבל אח"כ הוקשה לו לרבא על דליכא משמעות בקרא. וא"ל ר"נ שאיכא קצת משמעות, שא"א לומר שהוא לדרשא ממש אלא לאסמכתא. וא"כ אפשר שחזר בו רבא לאב"י, שמה שהוסיפו ועוד משום המצווה, לשמוע דברי חכמים, הוא משום נקזות. ואולי גם בשביל אסמכתא על הקרא, שייך לתקן יותר לרבא.

דלפניו הוא רק מדרבנן. שהביאו דהר"ף פסק בהבעיא דקא נקט כסא דשקרא ופתח ובריק אדעתא דחזמרא וסיים בדשכרא, לקלא דיצא, משום דברכה הוא רק מדרבנן. והר"י אומר לחומרא, דצריך לברך פעם אחרת. משמע שאף שגם הוא סובר כהר"ף, התיבכה הוא רק מדרבנן, דהא לא כתבו דהר"י היה אימך דברכה לפניו על השכרא הוא מה"ת, ולכן פסק לחומרא. דהוא משום דע"ז ליכא מחלוקת כלל, ולכו"ע הוא רק מדרבנן. ומטעם זה הקשה המ"ג א' סימן ר"ט סק"ג עליו בפשוטות, דהא ספק ברכות להקל, משום שחייב ברכה הוא מדרבנן, ולכן מסיק ובבבמ"ז לכו"ע צריך לחזור, כיון שהוא דאורייתא. ועיין בגהש"ס דהביא רעק"א מה שמחרץ ע"ז המהרש"א בפסחים תירוצו נכון על זה. עכ"פ חזינו דגם התוס' פשיטא להו דכל ברכות דנהנינו דלפניו הוא רק מדרבנן.

פ. אם יש איסור לפני עיוור בנתינה לאדם שנחשב כאנוס מחמת שהוא כתינוק שנשבע לבין הנכרים

ומש"כ נכדי יקרי שברגיל שלא ליטול ידו ולא לברך, הוא כמו אנוס מצד שאינו יודע. הנה אף כתינוק שנשבע בין הנכרים, מפרש בשבת דף ס"ח ע"א דחייב חטאת, שא"כ הרי איה זן נחשב כאנוס. אך אפשר שלענין לפני עיוור ליכא איסור אף באנוס כזה. אף שלכאורה הא פשוט דאיכא איסור לאדם לאנוס לאחד לעבור איזה איסור, אף שהאנוס יהיה רשאי לעבור מדין אנוס רחמנא פטריה, שגם הותר לכתחילה. הרי משמע דכיון שהוא מעשה איסור, איכא לפני עיוור אף דלא עשה העובר שום עבירה כזה, מאחר שבעצם הוא מעשה איסור. וזה פשוט שבאחד שהוא אנוס מעכ"מ לעבור על האיסור, באופן שהוא מותר לעבור, יהיה מותר לעזור, הוא רק מטעם הצלה מדין פיקוח נפש, כמו שמותרין כל אדם לחלל שבת לצורך תולה שיש בו סכנה. אבל אולי הוא ודוק משום שידוע להו שעושיין מעשה איסור, אבל הכא שהעובר אינו יודע שעושה מעשה איסור ליכא בזה לפני עיוור.

עכ"פ איכא איסורא דמעלה מדרבנן לאוכל בלא ברכה. ולאוכל פת בלא נטילת ידים הוא ודאי ענין איסורא מדרבנן. כמפורש בחולין דף ק"ז ע"א, דא"ר אדי בר אבין א"ר יצחק בר אשיא, מפני סרך תרומה, ועוד משום מצווה, ואיכא אסמכתא אקרא. ועיין ברש"י שם ד"ה רבא, שכתב דאורייתא היא מצווה כר"א בן ערך, אבל מסיק גם רש"י אחר זה ב"ה אלא, דאסמכתא בעלמא הוא. ואולי כוונתו דמתחילה פ"י דברי רבא לפי מה שהיה סבור תחילה במאי מצווה, שאב"י אמר מצווה לשמוע דברי חכמים, ורבא אמר מצווה לשמוע דברי ר"א בן ערך, שאמר על הקרא דודידי לא שטף, מכאן שמכו חכמים לנטי"מ מה"ת, שרבא פליג על אב"י וסובר דהוא מדאורייתא. אבל אחר כך הוקשה לרבא שאינו רואה שום משמעות בקרא, משום דהא איידי בוב. ורק משום דכתיב וידיו לא שטף במים לאשמעין דיני הטבילה, דבעינן שיהא במים כל דאבראי דומיא דידיו, ולא נקט אבר אחר להשמיעו זה, שאין זה דיוק גדול, דהא מצוי יותר שטיפת מים בהידיים, איכא בזה אסמכתא לנטי"מ לאכילה גם לטהורים גזמרים. אבל לא שייך למדרש מהו דרשה דמרה שיהא זה מדאורייתא. שלכן פ"י רש"י רק אחר דברי רבא לר"נ, דאסמכתא בעלמא הוא. ואולי מפרש רש"י שר"ג אמר לו זה, דרק אסמכתא בעלמא הוא, כיוון שבעצם ליכא משמעות.

ואולי נחזא לשון רבא, דמפרש ועוד משום מצווה, דהוא לשמוע דברי ר"א בן ערך. דלכאורה אם ר"א בן ערך הוא יחיד, כמו שום מצווה לעשות כמותו, מאחר דהלכה כרבים, בכלל מחלוקת כשפליגי יחיד ורבים, שליכא שום מצווה, ואף לא מדת חסידות, להחמיר כיוצא. אבל הוא משום דהיה סבור רבא שלר"א בן ערך הוא מדאורייתא, לכן פ"י דהא דר"א בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן נטי"מ לחולין משום סרך תרומה ועוד משום מצווה, הוא שאמרי שאף שהוא טעם דמפני סרך תרומה, אף איכא חומרא ביותר שיחמירו להצריך נטי"מ בכל מקום, אף

אבל הא ביארתי בחידושי (דברות משה שבת הלך א' סימן ב' ענף ב' והלאה עיי"ש) וכתבתי זה גם באג"מ י"ד ח"א סימן ג', דאין איסור לפני עיוור במכשיל כחטא, מגדרי איסורין שבין אדם לחברו, כמו במשמים מכשול לפני עיוור. אף שהמשמים מכשול ודאי עובר בלפני עיוור, דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, וכן הנותן עצה עובר בלפני עיוור, כמפורש ברש"י בפירוש החומש (ויקרא י"ט י"ד). דאם היה המכשיל כחטא מעבירות שבין אדם לחברו, לא היה עובר המכשיל עצמו כחטא. כמו שאינו עובר הנותן עצה רעה לעכ"מ, כעובדות דב"ק דף ק"א ע"ב, בטעות עכ"מ, שהיו ע"י עצה רעה. אלא צריך לומר דיש שני עניינים בלאו דלפני עיוור. המכשיל בגוף הוא מעניין בין אדם לחברו, והמכשיל באיסור הוא עניין בין אדם למקום, שאסור לעשות מכשול דחטא בעולם. והבאתי ראיה ממה שריבית דרבנן הוא רק איסור דרבנן, ולא נאסר ממלא גם מדאורייתא מצד איסור לאו דלפני עיוור, דהוא מן

הלאים דאיכא בריבית. דמה לנו מכשילו באיסור גדול, ומה לנו מכשילו מאיסור קטן, הא עכ"פ הוא מכשול, כמו שאין חלוק במכשיל את הגוף, בין אבן קטן לאבן גדול, עיי"ש. ולפי זה שייך לפני עיוור ודאי גם בנותן למי שנשבה בין הנכרים, שאינו יודע כלל שאיכא איסורים, מאחר דהוא עשה שיעשה האיסור בזה שנתן לו כשלא היה נוטל מעצמו, ואיסורא דמסייע אפשר איכא בכל אופן.

אבל יש גם לחלק, דאולי כשאחד יעשה איסור בלא ידיעה שאסור, ליכא לפני עיוור, ולא דמי להא דאיכא לפני עיוור במכשיל לעכורים. משום דעכורים שברור שהיה עובר אף כשהיה יודע שמדן תורה הוא אסור, נחשב כעושה במידה, מאחר שאינו חושש לאיסורי התורה. ומטעם זה הוא מה שלעכורים נחשבו שגגות כזונות כדאיתא בקידושין דף ל"ח (כונת מרן היתא כנראה לוף ל"ט ע"ב למה שהובא בתוספת ד"ה מחשבה, שבגוי מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה, והטעם הוא על פי מה שאמר עולא שם מ ע"א דבעבר ושנה הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה, ופד"ש"י שאין חזרתו לשם שמם אלא שלא הוצרך לה כדכר בהנא דאמר נעשית לו כהיתר, ועיין דברות משה קידושין סימן נ' סוף הערה ס"ט.

וכן הוא בגוי שאינו חושש לאיסורי תורה, ומה שגוי מתחייב על השוגג, הוא במכות ט' ע"א רש"י ד"ה לפיכך. אבל ישראל שנשבה בין העכורים כשהיה תינוק, שאליו היה יודע שאסור אפשר לא היה עושה, שלכן כשעובר בלא ידיעת האיסור הוא כדן שוגג, אפשר שנחשב גם אנוס לעניין שליכא איסור לפני עיוור. והוא אולי טעם המשנה ברורה סימן קס"ט סק"א שהבאת, והוא מהפמ"ג בא"א סק"ו, שדווקא אם מתוך רשעותו לא יסרך הוא דאסור ליתן לו, אבל אם מתוך אונסו שאינו יכול לברך, לא נפקע מצוות צדקה בשביל זה. אף שדווקא אסור ליתן אף לפני דבר איסור, אפילו דרבנו, ואפילו בדמאי שקילא סכרי ב"ש שאין מאכילין את העניים דמאי (שבת דף קכ"ז ע"ב) אלא הוא משום דסוכר דלאו דלפני עיוור עכ"פ ליכא באנוס, ואף שאינו אנוס גמור. שלכן שייך לומר שגם אנוס מחמת רגילותו דחסרון ידיעה, נמי ליכא לפני עיוור, ואין למנוע מליתן לו כשהוא לצורך. והיינו אף שאינו למצות צדקה, אלא לקרבו בעלמא, מצד זה שאפשר שיזכר להשפיע עליו, שיהיה שומר תורה ומצוות במשך זמן, וגם מסתבר שהוא עדיף ממצוות צדקה שהתיר המשנה ברורה, מאחר שמה אפשר לקרבו לאמונה בה' ובתורתו ולקיים המצוות.

אבל יש טעם גדול לומר דאיכא לפני עיוור אף באנוס כזה דתינוק שנשבה. שיותר מסתבר כן, לפי מה שכתבתי שאיסור לפני עיוור במכשיל ביטא הוא עניין שבין אדם למקום. ולכן מאחר שגם בלא ידיעה להעובר שאסור, הוא נמי עבירה על האיסור, כדחזינן שחייב תטאת אף כשהיה תינוק נשבה בין העכורים, לא נחלק איסור לפני עיוור אף לעניין זה, ולא נתיר ליתן למי שלא יטול ידיו ולא יברך, אף למצוות צדקה, ולא כהמשנה ברורה. אלא נימא כהט"ו

סק"ג דדוקא באינו יודע שלא יסרך יתן לו, משום דאין ספק מציא מידי ודאי חיוב צדקה, וגם המג"א סק"ז סובר כן. ועיין בפמ"ג דכתב זה שכתב המשנה ברורה משמו, אליכא דהב"ח שהביאו המג"א, דמחדש דאף הב"ח אינו מתיר

אלא בע"ה שאינו יכול לברך, אבל אם היה מחמת רשעות, גם להב"ח לא יתן לו, ואולי גם הפמ"ג עצמו סובר כן. אבל להט"ו והמג"א, אף למי שלא יברך מחמת שהוא אינו יכול לברך אין ליתן לו, וא"כ אפשר יש לפסוק כותיידו. עכ"פ לדינא אף שיש טעם לאיסור, שכן דעתי קת"ר נוטה, מ"מ הוצא להקל כפי משמעה שהכריע כן המשנה ברורה, יכול לסמך עליו. כי הרי הוא מרן דדורות בתראי בהוראות דעניני אורח חיים.

י. ביאור הטעם לחילוק שכתבו הב"ח והמג"א בין נתינת לאחד שלא יטול ידיו, לבין נתינת לאחד שלא יברך, ואם ההיתר שכתבו הוא רק משום מצוות צדקה

אבל תמה החילוק שכתבו הב"ח וכיאר המג"א בין ליתן למי שיודע שלא יטול ידיו שאסור ליתן לו, לבין מי שלא יברך שמתיר. דמ"ש"כ המג"א דבגטילת ידיים אסור, דתיכף בשעה שנותן לידו כדי לאכול עובר משום לפני עיוור, אבל בברכה בשעה שנותן אינו עובר, ואם אח"כ לא יסרך מה עלינו לעשות, אינו מוכן. והא גם על גטילת ידיים אינו עובר תיכף כשנתן לידו, אלא רק כשיאכל. ואם איירי דביקש העני ממנו שיתן לו פת לאכול תיכף, הרי גם על חיוב הברכה עובר תיכף. ועיין במחצה"ש שהוא מטעם שחיוב ברכת המזון הוא רק אחר שיאכל. וא"כ נצטרך לומר דאיירי רק כשנותן למי שמברך ברכה ראשונה, ורק ברכת המזון אינו מברך, מפני שהם ארבע ברכות ארוכות, והרבה אינשי אין יודעין לברך בעל פה, ומתעצצין ליקח סודר לברך מתוך הכתב. אבל א"כ לא הי"ל למג"א לסתום אלא לפרש דאיירי דווקא ככה"ג. וא"כ משמע שאף למי שלא יברך ברכה ראשונה נמי מתיר, שזה הא הוא באותו זמן דגטילת ידיים, שלכאורה לא שייך לחלק.

ואולי הוא משום דאיירי בעניי שיודע בעה"ב שיאכל שם תיכף בביתו. שלעניין גטילת ידיים הא אין הצורך ליתן הפת עד אחר שיטול ידיו. וכמו שהוא דרך האינשי בביתם, אף לבני הבית, שנוטלין ידיהן ואח"כ נוטנין להם לאכול. אכן אף כשנוטמן שנוקל לבעה"ב ליתן לו תיכף הפת, אסור, אם לא ברור לו שיש לו ידיו, וכ"ש כשיתיר נוטה שלא יטול ידיו. אבל הברכה הא לא שייך קודם שנתנו לו הפת, אף כשאוכל תיכף בבית בעה"ב. ולכן לא שייך כלל לבעה"ב עניין ברכתו, אף כשנותן לו בביתו. אך הוצא לדון שבעה"ב יעכב מליתן לו, אף שהוא עני, מחמת שאפשר שלא יברך. בזה סובר הב"ח, דכיוון שהברכה

ובדבר שאף סעודה הגדולה שוודאי יאכל בביתו, הא בביתו יעלה לו כמעות, וכאן כשיתן לו שותפו יאכל בחינם, שכתב נכדי יקירי שכיוון שברור שיקנה כשלא יאכל כאן, אולי הוא כחד עברא. וכן בנוי כשברור שילך ויקנה יין מתנות הסמוך, הוא כחד עברא, ולא יהיה איסור דלפני עיוור כשיתן לו, אף שהוא בחינם. הנה נלע"ד דבטיחא דיוקא וודאי תלוי במדרגית כל אחד. דאף כשהוא כחד עברא דנהרא, אם הנזיר זקן או חלש שקשה לפניו להשיג היין, אפילו כשהוא כחד עברא איכא איסורא דלפני עיוור. ורק כשהנזיר הוא צעיר בימים ובריא, ליכא איסור דלפני עיוור, מאחר שהטיחא לא נחשב לו כלום להמנע מלעבור על האיסור בשביל הטיחא. אבל לגבי ממון, דאיכא עניינים שלא יעברו על האיסור כשיצטרכו לקנות בכסף, ואף בעשירים אירע להם שלא היה להן מעות בכיסם לקנות תיכף, שאז וודאי איכא לפני עיוור כשיתן לו בחינם, אין לחלק למעשה, דלא ניתן לשיעורים. ועובר אלפני עיוור כשיתן לו בחינם היין האסור לו לשתות.

אבל פשוט שלא שייך זה בסעודה הקבועה שיאכל בכל יום, כשליכא נידון לעניין אכילת איסורים, אלא לעניין מצוות נטילת ידיים וברכה. שאף העני הרי יצטרך נט"י וברכה על סעודתו, אף שהוא רק בפת וקטנית. דאין חילוק לענין נט"י וברכה בין סעודת עני לסעודת עשיר, ובין סעודת מקמץ באכילתו לסעודת מרבה בהוצאת אכילתו. וסעודה קבועה שניה הרי לא יאכל. שלכן מדינא איכא חילוק מצד נט"י וברכה, שאם ביתו לא רחוק משם, דכשלא יאכל אצלו יאכל בביתו, ששם וודאי לא יטול ידיו ולא יברך, ליכא איסורא דלפני עיוור. וכשלא יצטרך ליתן לו, אלא רק ליתן לו רשות כדרך כל השותפין, ליכא עליו אף איסורא דמסייע בעלמא. וכשיש לו חשש הפסד ממון מותרין אף להגיש לו כדלעיל. (לכאורה צ"ע, לעיל באות א' התבאר שליתן לו רשות ליקח, שהאיסור רק מדין תוכחה, מותר כשחושש להפסד ממון. אבל לא נתבאר שמוותר להגיש לו, שאז עובר באיסור מסייע. אבל באמת לעיל היה החילוק בין נותן רשות ליקח, לבין מגיש לו אוכל, מצד איסור לפני עיוור דאורייתא, וכאן הנידון הוא איסור מסייע דרבנן. ועיין בדברות משה שבת חלק א' סימן ב' ענף ה' שעניין איסור מסייע, לפי מה שיבואר באיסור לפני עיוור להלן באות ט', הוא מצד הרצון שיש למסייע בעבירה שעובר חבירו, והסיוע הוא עשיית מעשה לרצון הזה, שלכן נאסר מדרבנן. ולפי זה י"ל שכאשר עושה את מעשה הסיוע לא מחמת רצון לעבירה, אלא רק מצד שאינו רוצה להפסיד ממונו, יתכן שאין כאן איסור מסייע כלל ועיקר. עוד י"ל כפי שהיה אומר מרן זצוק"ל פעמים רבות על - פה, שאפשר לסמוך על שיטת הש"ך יו"ד סימן קנ"א ס"ק ו', ונתבאר דבריו בדגול מרכבה שם, שבמזיד לעבור את העבירה אין איסור מסייע. אבל עיין להלן אות ט' אם אפשר להחשיב תינוק שנשבה למזיד לעניין זה, עפ"י מה שנתבאר בדברות משה שם ענף ו', ועיין עוד בזה להלן סימן כ"ח אות כ"ב).

ח. בהא דאכילה בלא ברכה היא בגדר איסור, ואם הוא דאורייתא או דרבנן, ולכן שייך בהאכלת מי שאינו מברך דין לפני עיוור

ומה שהקשה נכדי יקירי, דמאחר שנותן לו מאכלי היתר מה נוגע לו מה שהאוכל לא יעשה נט"י וברכה המוטל רק עליו, ומפורש בש"ע או"ח סימן קס"ט סעיף ב' לא יתן לאכול אלא למי שידוע בו שיברך. הנה בעצם הא איכא איסורא, דהא בברכות דף ל"ה ע"א, מסיק בטעם חיוב הברכה אף על דבר דלאו בר נטיעה, שאין למילף מקראי, דסברא הוא, אסור לו לאדם שיהנה מהעולם הזה בלא ברכה. וכן מביא גם מברייטא, ומסיק בברייטא וכל הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה מעל.

ולר' יהודה אמר שמואל, ולר' לוי, דדרשו זה מקראי, היה שייך לומר שהוא גם מדאורייתא. דאף שדרשו זה מקראי דרבירי קבלה, ג"כ היה שייך לומר שהוא מדאורייתא. דהרי הלימוד מקרא שנאמר בתהילים לה' הארץ ומלואה הוא רק גילוי מלתא וידיעה בעלמא, שהקרא אומר שכל מה שנמצא בעוה"ז הוא של שמיים כלשון הקרא שרק זה נאמר בו, וממילא מובן לנו שיש מעילה בלא ברכה שתיקנו חז"ל, שהוא הפדיון, שנעשה בזה חולין והיתר הנאה לאינשי. וניחא מטעם זה מה שהתוס' בברכות שם ד"ה לפניו, הוצרכו להביא ראיה דברכה לפניו הוא רק מדרבנן, והביאו ממתניתין דפ' מי שמתו. ולא הוכיחו שהוא מטעם שהקראי על זה שהביאו רב יהודה אמר שמואל, ור' לוי, הם רק מדברי קבלה. ואין לומר דבאמת איכא איסורא דאורייתא באכילה בלא ברכה מטעם מעילה, ורק על ז' המינים שאיכא קרא אברכה לאחריה, והק"ו הוא שיברך גם אלפניו, הוצרכו התוס' להביא ממתני' דמי שמתו. דעליהו נימא שליכא הסברא דאסור ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה, מאחר שמברך לאחריהם, ורק בדבר דלאו בר נטיעה דליכא ברכה לאחריה מה"ת הויא הברכה דלפניו מדאורייתא מצד הסברא. שהרי אם נימא כן ימצא שלענין ברכה דלפניו, יהיו חמורים כל המינים דלאו בר נטיעה מפת ומז' המינים, שלא מצינו מי שיסבור כן.

ואדרבה בתר"י (ד"ה קדש הלולים) מפורש להיפוך, שכתבו שם, ואין זה אלא אסמכתא, דוודאי מה"ת אפילו ז' המינים שטעונין ברכה לאחריהם מה"ת אינם טעונים ברכה מה"ת לפניהם, אלא מדרבנן. ולא מסתבר לומר שהתוס' פליגי ע"ז, שמשמע מכל הפוסקים והמפרשים שכל ברכות הנהנים, לבד מברכה"ז על הפת ומעין שבע על יין, ואפשר גם על כל שבעת המינים, הוא מדרבנן. וגם הוא כמפורש בתוס' דף י"ב ע"א ד"ה לא, שכל הברכות דלפניו הוא רק מדרבנן. שהביאו דהרי"ף פסק בהבעיא דקא נקט כסא דשכרא ופתח וברין אדעתא דחמרא וסיים בדשכרא, לקולא דיצא, משום דברכה הוא רק מדרבנן. והר"י אומר לחומרא, דצריך לברך פעם אחרת. משמע שאף שגם הוא סובר כהרי"ף דהברכה הוא רק מדרבנן, דהא לא כתבו דהר"י היה אומר דברכה לפניו על השכרא הוא מה"ת, דלכן פסק לחומרא. דהוא משום דע"ז ליכא מחלוקת כלל, דלכונ"ע הוא רק מדרבנן. ומטעם זה הקשה המג"א סימן ר"ט סק"ג עליו בפשיטות, דהא ספק ברכות להקל, משום שחיוב ברכה הוא מדרבנן, דלכן מסיק ובבהמ"ז לכו"ע צריך לחזור, כיון שהוא דאורייתא. ועיין בגהש"ס דהביא רעק"א מה שמתרץ ע"ז המהרש"א בפסחים תירוץ נכון על זה. עכ"פ חזינן דגם התוס' פשיטא להו דכל ברכות דנהינן דלפניו הוא רק מדרבנן.

עכ"פ איכא איסורא דמעילה מדרבנן לאכול בלא ברכה. ולאכול פת בלא נטילת ידיים הוא וודאי עניין איסורא מדרבנן. כמפורש בחולין דף ק"ו ע"א, דא"ר אידי בר אבין א"ר יצחק בר אשיאן, מפני סרך תרומה, ועוד משום מצווה, ואיכא אסמכתא אקרא. ועיין ברש"י שם ד"ה רבא, שכתב דאורייתא היא מצווה כר"א בן ערך, אבל מסיק גם רש"י אחר זה בדה"א לא, דאסמכתא בעלמא הוא. ואולי כוונתו דמתחילה פ"י דברי רבא לפי מה שהיה סבור תחילה במאי מצווה, שאביי אמר מצווה לשמוע דברי חכמים, ורבא אמר מצווה לשמוע דברי ר"א בן ערך, שאמר על הקרא דידיו לא שטף, מכאן סמכין חכמים לנט"י מה"ת, שרבא פליג על אביי וסובר דהוא מדאורייתא. אבל אחר כך הוקשה לרבא שאינו רואה שום משמעות בקרא, משום דהא איירי בזב. ורק משום דכתב וידיו לא שטף במים לאשמעינן דיני הטבילה, דבעינן שיהא במים כל דאבראי דומיא דידי, ולא נקט אבר אחר להשמיענו זה, שאין זה דיוק גדול, דהא מצוי יותר שטיפת מים בהידיים, איכא בזה אסמכתא לנט"י לאכילה גם לטהורים גמורים. אבל לא שייך למיריש מזה דרשה גמורה שיהא זה מדאורייתא. שלכן פ"י רש"י רק אחר דברי רבא לר"נ, דאסמכתא בעלמא הוא. ואולי מפרש רש"י שר"נ אמר לו זה, דרק אסמכתא בעלמא הוא, כיוון שבעצם ליכא משמעות.

ואולי ניחא לשון רבא, דמפרש ועוד משום מצווה, דהוא לשמוע דברי ר"א בן ערך. דלכאורה אם ר"א בן ערך הוא יחיד, ליכא שום מצווה לעשות כמותו, מאחר דהלכה כרבים. כבכל מחלוקת כשפליגי יחיד ורבים, שליכא שום מצווה, ואף לא מדת חסידות, להחמיר כיהי. אבל הוא משום דהיה סבור רבא שלר"א בן ערך הוא מדאורייתא, לכן פ"י הא דא"ר"א בר אבין אמר רב אשיאן נט"י לחולין משום סרך תרומה ועוד משום מצווה, הוא שאמרי שאף שהוא טעם דמפני סרך תרומה, איכא חומרא ביותר שיהמירו להצריך נט"י בכל מקום, אף שלא שייך שיהיה שם תרומה. דהוא גם בחו"ל, וגם לעולם, אף אחר הגלות, שכמעט כל ישראל הם בחו"ל, ורק אנשים מועטים היו בא"י, וגם א"א לפי המציאות קודם ביאת המשיח שיהיו שם הרבה. וגם אף אחר שליכא טהורים, שאף כהנים לא שייך שיאכלו בתרומה. לכן הוסיפו, שמ"מ החמירו לתקן אף לאכילת חולין, מאחר דלר"א בן ערך הוא מדאורייתא. אבל אח"כ הוקשה לו לרבא על דליכא משמעות בקרא. וא"ל ר"נ שאיכא קצת משמעות, שא"א לומר שהוא לדרשא ממש אלא לאסמכתא. וא"כ אפשר שחזר בו רבא לאביי, שמה שהוסיפו ועוד משום המצווה, לשמוע דברי חכמים, הוא משום נקיות. ואולי גם בשביל

ט. אם יש איסור לפני עיוור בנתינה לאדם שנחשב כאנוס מחמת שהוא כתינוק שנשבה לבין הנכרים

ומש"כ נכדי יקרי שברגיל שלא ליטול ידיו ולא לברך, הוא כמו אנוס מצד שאינו יודע. הנה אף כתינוק שנשבה בין הנכרים, מפורש בשבת דף ס"ח ע"א דחייב חטאת, שא"כ הרי אין זה נחשב כאנוס. אך אפשר שלענין לפני עיוור ליכא איסור אף באנוס כזה. אף שלכאורה הא פשוט דאיכא איסור לאדם לאנוס לאחד לעבור איזה איסור, אף שהאנוס יהיה רשאי לעבור מדין אונס רחמנא פטריה, שגם הותר לכתחילה. הרי משמע דכיוון שהוא מעשה איסור, איכא לפני עיוור אף דלא עשה העובר שום עבירה בזה, מאחר שבעצם הוא מעשה איסור. וזה שפשוט שבאחד שהוא אנוס מעכו"ם לעבור על האיסור, באופן שהוא מותר לעבור, יהיה מותר לעזור, הוא רק מטעם הצלה מדין פיקוח נפש, כמו שמותיין כל אדם לחלל שבת לצורך חולה שיש בו סכנה. אבל אולי הוא דווקא משום שידוע להו שעושין מעשה איסור, אבל הכא שהעובר אינו יודע שעושה מעשה איסור ליכא בזה לפני עיוור.

אבל הא ביארתי בחידושי (דברות משה שבת חלק א' סימן ב' ענף ב' והלאה עיי"ש) וכתבתי זה גם באג"מ יו"ד ח"א סימן ג', דאין איסור לפני עיוור במכשיל בחטא, מגדרי איסורין שבין אדם לחברו, כמו במשים מכשול לפני עיוור. אף שהמשים מכשול וודאי עובר בלפני עיוור, דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, וכן הנותן עצה רעה עובר בלפני עיוור, כמפורש ברש"י בפירוש החומש (ויקרא י"ט י"ד). דאם היה המכשיל בחטא מעבירות שבין אדם לחברו, לא היה עובר המכשיל עכו"ם בחטא. כמו שאינו עובר הנותן עצה רעה לעכו"ם, כעובדות דב"ק דף קי"ג ע"ב, בטעות עכו"ם שהיו ע"י עצה רעה. אלא צריך לומר דיש שני עניינים בלאו דלפני עיוור. המכשיל בגוף הוא מעניין בין אדם לחברו, והמכשיל באיסור הוא עניין בין אדם למקום, שאסור לעשות מכשול דחטא בעולם. והבאתי ראיה ממה שריבית דרבנן הוא רק איסור דרבנן, ולא נאסר ממילא גם מדאורייתא מצד איסור לאו דלפני עיוור, דהוא מן הלאוים דאיכא בריבית. דמה לנו מכשילו באיסור גדול, ומה לנו מכשילו מאיסור קטן, הא עכ"פ הוא מכשול, כמו שאין חילוק במכשיל את הגוף, בין אכן קטן לאבן גדול, עיי"ש. ולפי זה שייך לפני עיוור וודאי גם בנותן למי שנשבה בין הנכרים, שאינו יודע כלל שאיכא איסורים, מאחר דהוא עשה שיעשה האיסור בזה שנתן לו כשלא היה נוטל מעצמו, ואיסורא דמסייע אפשר איכא בכל אופן.

אבל יש גם לחלק, דאולי כשאחד יעשה איסור בלא ידיעה שאסור, ליכא לפני עיוור. ולא דמי להא דאיכא לפני עיוור במכשיל לעכו"ם. משום דעכו"ם שברור שהיה עובר אף כשהיה יודע שמדין תורה הוא אסור, נחשב כעושה במזיד, מאחר שאינו חושש לאיסורי התורה. ומטעם זה הוא מה שלעכו"ם נחשבו שגגות כזונות כדאיתא בקידושין דף ל"ח (כוונת מרן היתא כנראה לר"ט ע"ב למה שהובא בתוספות ד"ה מחשבה, שבגוי מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה. והטעם הוא על פי מה שאמר עולא שם מ' ע"א דבעבר ושנה הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה, ופירש"י שאין חזרתו לשם שמים אלא שלא הוצרך לה כדבר הונא דאמר נעשית לו כהיתר, ועיין דברות משה קידושין סימן נ' סוף הערה ס"ט. וכן הוא בגוי שאינו חושש לאיסורי תורה. ומה שגוי מתחייב על השוגג, הוא במכות ט' ע"א רש"י ד"ה לפיכך). אבל ישראל שנשבה בין העכו"ם כשהיה תינוק, שאילו היה יודע שאסור אפשר לא היה עושה, שלכן כשעובר בלא ידיעת האיסור הוא בדין שוגג, אפשר שנחשב גם אנוס לענין שליכא איסור לפני עיוור. וזהו אולי טעם המשנה ברורה סימן קס"ט סק"א שהבאת, והוא מהפמ"ג בא"ס סק"ו, שדווקא אם מתוך רשעותו לא יברך הוא דאסור ליתן לו, אבל אם מתוך אונסו שאינו יכול לברך, לא נפקע מצוות צדקה בשביל זה. אף שוודאי אסור ליתן אף לעני דבר איסור, אפילו דרבנן, ואפילו בדמאי שקילא סברי ב"ש שאין מאכילין את העניים דמאי (שבת דף קכ"ז ע"ב) אלא הוא משום דסובר דלאו דלפני עיוור עכ"פ ליכא באנוס, ואף שאינו אנוס גמור. שלכן שייך לומר שגם אנוס מחמת רגילות דחסרון ידיעה, נמי ליכא לפני עיוור, ואין למונע מליתן לו כשהוא לצורך. והיינו אף שאינו למצות צדקה, אלא לקרבו בעלמא, מצד זה שאפשר שיוכל להשפיע עליו, שיהיה שומר תורה ומצוות במשך זמן. וגם מסתבר שהוא עדיף ממצוות צדקה שהתיר המשנה ברורה, מאחר שמוזה אפשר לקרבו לאמונה בזה ובתורתו ולקיים המצוות.

אבל יש טעם גדול לומר דאיכא לפני עיוור אף באנוס כזה דתינוק שנשבה. שיותר מסתבר כן, לפי מה שכתבתי שאיסור לפני עיוור במכשיל בחטא הוא עניין שבין אדם למקום. ולכן מאחר שגם בלא ידיעה להעובר שאסור, הוא נמי עבירה על האיסור, כדחזינן שחייב חטאת אף כשהיה תינוק נשבה בין העכו"ם, לא נחלק איסור לפני עיוור אף לעניין זה, ולא נתיר ליתן למי שלא יטול ידיו ולא יברך, אף למצוות צדקה, דלא כהמשנה ברורה. אלא נימא כהט"ז סק"ג דדוקא באינו יודע שלא יברך יתן לו, משום דאין ספק מוציא מידי וודאי חיוב צדקה, וגם המג"א סק"ו סובר כן. ועיין בפמ"ג דכתב זה שכתב המשנה ברורה משמו, אליכא דהב"ח שהביאו המג"א, דמחדש דאף הב"ח אינו מתיר אלא בע"ה שאינו יכול לברך, אבל אם היה מחמת רשעות, גם להב"ח לא יתן לו, ואולי גם הפמ"ג עצמו סובר כן. אבל להט"ז והמג"א, אף למי שלא יברך מחמת שהוא אינו יכול לברך אין ליתן לו, וא"כ אפשר יש לפסוק כוותייהו. עכ"פ לדינא אף שיש טעם לאיסור, שכן דעתו יותר נוטה, מ"מ הרוצה להקל כפי ששמע שהכריע כן המשנה ברורה, יכול לסמוך עליו. כי הרי הוא מרן דדורות בתראי בהוראות דעניני אורח חיים.

י. ביאור הטעם לחילוק שכתבו הב"ח והמג"א בין נתינה לאחד שלא יטול ידיו, לבין נתינה לאחד שלא יברך, ואם ההיתר שכתבו הוא רק משום מצוות צדקה

אבל תמוה החילוק שכתבו הב"ח וביאר המג"א בין ליתן למי שידוע שלא יטול ידיו שאסור ליתן לו, לבין מי שלא יברך שמותר. דמש"כ המג"א דבנטילת ידיים אסור, דתיכף בשעה שנותן לידו כדי לאכול עובר משום לפני עיוור, אבל בברכה בשעה שנותן אינו עובר, ואם אח"כ לא יברך מה עלינו לעשות, אינו מובן. דהא גם על נטילת ידיים אינו עובר תיכף כשנתן לידו, אלא רק כשיאכל. ואם איירי דביקש העני ממנו שיתן לו פת לאכול תיכף, הרי גם על חיוב הברכה עובר תיכף. ועיין במחצה"ש שהוא מטעם שחיוב ברכת המזון הוא רק אחר שיאכל. וא"כ נצטרך לומר דאיירי רק כשנותן למי שמברך ברכה ראשונה, ורק ברכת המזון אינו מברך, מפני שהם ארבע ברכות ארוכות, והרבה אינשי אין יודעין לברך בעל פה, ומתעצלין ליקח סדור לברך מתוך הכתב. אבל א"כ לא הי"ל למג"א לסתום אלא לפרש דאיירי דווקא ככה"ג. וא"כ משמע שאף למי שלא יברך ברכה ראשונה נמי מתיר, שזה הא הוא באותו זמן דנטילת ידיים, שלכאורה לא שייך לחלק.

ואולי הוא משום דאיירי בעני שידוע בעה"ב שיאכל שם תיכף בביתו. שלענין נטילת ידיים הא אין הצורך ליתן הפת עד אחר שיטול ידיו. וכמו שהוא דרך האינשי בביתם, אף לבני הבית, שנוטלין ידיהן ואח"כ נותנין להם לאכול. אכן אף כשנזדמן שנקל לבעה"ב ליתן לו תיכף הפת, אסור, אם לא ברור לו שיטול ידיו, וכ"ש כשיותר נוטה שלא יטול ידיו. אבל הברכה הא לא שייך קודם שנתנו לו הפת, אף כשאוכל תיכף בבית בעה"ב. ולכן לא שייך כלל לבעה"ב עניין ברכתו, אף כשנותן לו בביתו. אך רוצה לדון שבעה"ב יעכב מליתן לו, אף שהוא עני, מחמת שאפשר שלא יברך. בזה סובר הב"ח, דכיוון שהברכה שייך רק להעני האוכל בעצמו, הנה לא רק כשלא ברור שלא יברך, אלא אף בידוע שהוא ע"ה גמור שוודאי לא יברך, מחוייב ליתן לו מצד חיוב מצוות צדקה, שמחוייבין אף לעבריינים לתיאבון, כ"ש לע"ה שהוא מחסרון ידיעה. ואף אם אינו מברך גם אחר שאמרו לו שצריך לברך, וגם יודע שת"ח ואף גם סתם אינשי מברכין, הרי אינו מחזיק זה לחיוב ממש. ואף אם יודע שהוא חיוב ממש לכל אדם, מורה היתר שזה מחמת שאינו יכול. ולכן מחוייבין ליתן לו צדקה בכל אופן, אף שידוע שלא יברך. אבל בעני שמחזיר על הפתחים, ונותנים לו פת שיאכל בביתו, או צריך ליתן לו אף אם לא יטול ידיו, להב"ח, כיוון שמחוייבין להאכיל אף לעבריינים לתיאבון, כ"ש לאלו שאין מברכין מחמת שאין יכולין לברך ואין יודעין כראוי חומר החיוב דנט"י.

אבל משמע מלשון הב"ח שאם אינו לצדקה, דאינו עני, לא היה מתיר. אבל מכל מקום פשוט שאין בזה משום לפני עיוור אף למי שאינו עני, דאם * היה לאו דלפני עיוור, לא היה מתיר אף בשביל מצות צדקה. ולכן אם הוא צריך ליתן לו גם מטעם אחר, כהא דבא אצלו שותף שלו, ויודע שלא ישמע לו ליטול ידיו ולברך, רשאי ליתן לו, אף שלא יטול ידיו ולא יברך. ולא רק כשנוגע ממש לפרנסה, אלא אף מצד נימוסים הנהוגים בין שותפין וסוחרים במדינה. ובזה אין חילוק בין רשע לאנוס, דאף אם לא ירצה מצד רשעותו רשאי. והטעם, דווקא במתנה לעני שייך לחלק, דאם הוא מצד רשעותו ליכא עליו חיוב מדין צדקה, מאחר שהוא כמומר להכעיס לענין זה. וכיוון שפסק הפמ"ג ואחריו המשנה ברורה כהב"ח, יש לסמוך ע"ז וכפי שכתבתי. ונתבארו כל הענינים באופן נכון וברור.

והנני זקנך אוהבך בל"ג, משה פיינשטיין.

**** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך תקליטור פרויקט השו"ת - אונ' בר-אילן****

לחדש איסורים בלא מקור מהש"ס ורבותינו הראשון.
י"ג ש' שאין להעביר השוחט שחט מיושב. ומצד שלא
ידע את הבה"ט והפמ"ג אין זה הוכחה שאינו יודע
הלכות שחיטה מאחר שלקח קבלה.

והנה אח"ז מצאתי בדיק סי' א' סק"ח שג"כ
כתב שמוכחים ראה שיושב כשר לשחוט והגידולי
הקדש סק"ז ביאר הראיה כמו שכתבתי ורק שאין
להקל מצד המנהג כמו בנשים ובודאי שהוא רק
לכתחלה. ובעצם אין שייך מנהג בזה כי זה ששוחטין
מעומד הוא מחמת שגקל לשחוט כן ובעת שאין יכול
לשחוט מעומד הוא דבר שאינו מצוי שאין שייך לידע
בזה מנהג.

משה פיינשטיין

סימן ג

בענין קטן לאיסורין ולהכשר שחיטה

כ"ז תמוז תש"ב.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוה"ר
בארישאנסקי שליט"א שהיה הגאב"ד האמליא
ברוסלאנד.

הנכ"ן לע"ד מסקנת כתר"ה אשר אין לקטן גם איסור
ואין נחלק העונש מהאיסור כמפורש בכמה
דוכתי דחשוק לאו בני מצות ניגהו. וגם יותר מזה
מפורש בשבת דף קנ"ג כמי שהחשיך בדרך ואין
עמו עכו"ם ולא חמור יכול ליתן לקטן ואם היה
אסור אף שאינו בר עונשין היה אסור ליתן לו כמו
שאסור ליתן לגדול שאין חושש באיסורין דהא זה
שאסור ליתן לגדול אינו מצד שלא יענש דהא אף
באופן שלא יענש כגון שהיה שוגג ואנוס נמי אסור
ליתן לו להכשילו אלא שהוא מצד שע"כ נעשה מעשה
איסור כמפורש ברש"י בחומש פ' ראשי המטות על פסוק
ואם הפר אחרי שמעו שהוא אחרי שקיים לה ונשא
עונה שהוא נכנס תחתיה לעונשין אף שהיא לא ידעה
שכבר קיים ואינה הפרה. וגם מפורש בגמ' ריש
חולין ובכמה מקומות שבאופן כזה שלא ידע העובר
נמי עובר בלפני עור דעל הכותים שחשידי האכיל
אחרים נבלות וטבל וחמץ בפסח אמר דחשידי אלפני
עור משום שמפרשים רק כפשוטו לתת מכשול ולא

בשוחט רביעית יין אסור לו להורות בכריתות דף
י"ג וכן יש שהתמירו ששכור קצת לא יחוט ולא יהני
מה שיאמר ברי לי שלא דרתי משום דרדים ולא
אדעתיה כדאיתא בתב"ש סי' א' ס"ק ס"ג ולכן אפשר
שק"ו בחולה דחום מאחר דג"כ חוינן שמקלקל השכל
להרבה אנשים שלכן גם כשיש לו מעט חום ואף
לכל אדם יש אולי לחוש שמקלקל קצת ואסור להורות
וכן יש לו להחמיר שלא לשחוט ולא יהני מה שיאמר
ברי לי דלאו אדעתיה אם נימא שיש לחוש לדרסה
וכן שלא לסמוך עליו בבדיקת הסכין. וסברא זו
אמרת לי לענין הוראה כשהייתי חולה בעוה"ר בחום
בשבת תרפ"ב ובטבת תרפ"ד שאף שהייתי ב"ה שפוי
בדעת כבריאי לא עדיף משתה רביעית יין והוא אמת
לדינא. ולכן מסתבר לדינא שבחולה דחום שיש לחוש
לדרסה לשיטת רש"י ותוס' יש גם ספק. שלא יהני
גם אמירתו ברי לי. ומ"מ אין להעביר השוחט בשביל
זה דהא יש כמה טעמים להקל וגם אפשר שלא ידע
שיש להסתפק כלל. ויותר מסתבר שבדיעבד שחיטתו
כשרה באמר ברי לי דהא לטעמים הראשונים ליכא
שום חשש ואף לרש"י ותוס' הוא רק ספק קטן כשאמר
ברי לי. ובעל נפש יש לו להחמיר לעצמו. ובשאר
חולאים אף שחלה כל גופו מהני ברי לי אבל לכתחלה
לא ישחוט כמו בידי מרתחין. ואם הוא חולה בבני
מעים וכדומה רשאי לשחוט לכתחלה.

וביחוש ששחט הנה משנה מפורשת בר"פ כל
הפסולין שכשר דהא נחשב בפסולין אף יושב ובגמ'
משמע שם שאף לכתחלה כשר דהא אמר שלשון
דיעבד נקט בשביל טמאים משמע שאמר פסולין
כשרין לכתחלה ובכללם גם יושב. וכמו שדקדקו התוס'
והרא"ש ריש חולין לענין גשים. ולענין יושב הוא
עוד ראייה ביותר דראיית התוס' עיין בתב"ש ס"ק
ט"ו ובדיק סק"ח שפקקו בזה ולענין יושב הוא
ראיה גמורה. ולכן תמוה טובא מש"כ בבה"ט סי' כ"ד
סק"ג בשם כנה"ג אסור לשחוט כשהוא יושב שיש
לחוש לדרסה ובשם הפר"ח הביא רק שבדיעבד מותר
בידוע לו ובפמ"ג הקל דוקא בהפ"מ ובלא הפ"מ כתב
רק שיש לצדד להתיר והא מפורש בגמ' שאף לכתחלה
מותר. ואולי נימא לדידהו שאם ידע שלא ידרוס
אף שיושב מותר לשחוט לכתחלה ובהא איירי מתני'
וגמ' דובחים אבל להרבה אנשים סובר הכנה"ג שיש
לחוש לדרסה ואין להם לשחוט לכתחלה. או שסברי
דכשהשחט אינו יודע שיש לחוש בישיבה לדרסה
אין להניחו לשחוט דכיון דלא ידע לא יתבונן להרגיש
בזה. וגם אולי נשתנו הטבעים ואף שבזמן חז"ל לא
היה שום חשש בישיבה בזמננו יודעים שיש לחוש.
אבל ודאי בדיעבד אין לאסור דמעצמנו אין לנו

וישראל לא נחשב בר חיובא דהא גם כהן בשקדש לחברו כהן אינו עובר על איסור גרושה אלא על לפני עור כמו הישראלי לכהן וצריך לפרש כדחזקוני בי"א הגר"י מיכל שליט"א שניתא למה שבארתי דהאיסור דלפני"ע במכשיל בחטא הוא מדין בין אדם למקום שעשה מכשול דחטא זה בעולם שנמצא דהוא חטא של עצמו, סברי דיש חלוק גדול דרך לכהן שייך שחטא של נישואי גרושה יחשב מכשול אף של כהן אחר אבל לישראל אין שייך להחשיב זה מכשול אף של נישואי כהן כיון דאינו כלל כזה האיסור ולכן ישנו בשליחות דקדושי גרושה אף לכהן. אבל מ"מ סברי שמי"מ גם ישראל עובר במקדש לכהן בלפני"ע משום דאיכא במכשיל בחטא גם גדר דבין אדם לחברו אך כיון דאינו איסור שבטוף הדבר לא מתבטל השליחות מדין אין שליה לדבר עברה.

(והנהגה בחדושי ליבמות בארתי בסעם התוס' דף ה' ד"ה ואכתי דאלמנה לכ"ג נחשב שוה בכל משום שכל הגשמים חייבות שלכאורה תמוה דכי בשביל איש אחד נוסף על הגשמים נחשב שוה בכל, שכוונתם הוא לשיטת הרא"ם בתוס' סוף גדרים שאשה אינה מותרת באיסור וזנה לכהן שצריך לפרש לדידיה דמה שאמר רבא ביבמות דף פ"ד כל היכא דהוא מותר היא מותרת הוא כשנאמר ממש שאו אסורה להכשילו באיסור חדש לבד לפני"ע וגם במלכות שא"כ נמצא שאיסורי כהונה מוטל גם על הישראלים אך שליכא המציאות באנשים ולכן נחשב שוה בכל. וא"כ גם לישראל המקדש לכהן הוא מכשול כיון דגם הוא ישנו באיסורי הכהנים וליכא לתרץ בתוס' וצריך לומר שיסברו בב"מ דלא כרא"ם וכדמסקי בסוף גדרים ויפלטו אתוס' יבמות.)

ונמצא שלתוס' ב"מ שיש בלפני"ע גם גדר בין אדם לחברו מסתבר שגם במכשילו באיסור דרבנן יעבור בלפני"ע מדאורייתא אבל רק מגדר בין אדם לחברו. והנה מהא דאין מומנין עכ"ם על בני מעים לר' אחא בר יעקב בחולין דף ל"ג הקשה לי הרה"ג ר' חיים קפלן הרב דסי גיט בברוקלין דלפ"ז לא היה שייך לאיסור דמצד בין אדם לחברו ליכא בעכ"ם ומצד מכשול חטא הא לישראל מותר. אבל אינו כלום דהא איסור אבר מן החי ישנו לישראל וכיון שלעכ"ם הוא ברין אמה"ח נמצא שהישראל עשה מכשול חטא אמה"ח דמה שהישראל מותר הא אינו מצד שמוותר באמה"ח אלא ממני שאינו אמה"ח לגביה ודמי זה לכהן שהאכיל לישראל מליקה דחטאות הוציף שודאי יעבור גם על מכשיל בגבלה לר' חייא דמחייב לזר

על איסורין והא איירי שם דהעובר לא ידע שהוא נבלה וטבל וחמץ ומ"מ אליבא דאמת איכא לאו דלפני עור אף שליכא עונש.

וגם פשוט שאם אחד יאנוס את חברו לעבור איסור באופן שיהיה פ"ג שהעובר לא יעשה איסור דאונס רחמנא פטריה וגם מותר לכתחלה לעבור ולא ליהרג נמי יעבור המאנס באיסור דלפני עור אף שלכאורה הא לא הכשיל את חברו באיסור משום דעכ"פ נעשה על ידו איסור והוא אינו אנוס. וביותר

ניחא זה למה שבארתי בחדושי דאיסור דלפני"ע דמכשיל בחטא אינו מגדרי האיסורין שבין אדם לחברו כמו במשים מכשול לפני עור שודאי עובר בלפני"ע דמקרא אין יוצא מידי פשוטו וכן בנותן עצה דעה שעובר בלפני"ע כמפורש ברש"י בסי' החומש אף דכן היה מסתבר לכאורה שגם מכשיל בחטא הוא מגדר זה, דאם היה מגדר בין אדם לחברו לא היה עובר במכשיל עכ"ם בחטא כמו שאינו עובר בנותן עצה רעה כעבודות דבב"ק דף ק"ג בטעות עכ"ם שהיו ע"י עצה רעה ע"י"ש. אלא צריך לומר דיש ב' ענינים בלאו דלפני עור במכשיל בגוף הוא מדין בין אדם לחברו ומכשיל באיסור הוא מדין בין אדם למקום שאסור לעשות מכשול דחטא בעולם. ומסעם זה ניחא מה שריכית דרבנן הוא רק איסור דרבנן שלכאורה יקשה דיהיה אסור מה"ח ממילא מצד איסור לפני עור דהוא אחד מן הלאוין שיש בריבית דמה לנו מכשילו באיסור גדול ומה לנו מכשילו באיסור קטן הא עכ"ם הוא מכשול כמו שאין חלוק במכשיל את הגוף בין אבן קטן לאבן גדול. אבל לפ"ז ניחא דכיון שהאיסור הוא מחמת שעושה מכשול חטא בעולם והרי אינו מכשול מדאורייתא לכן הוא רק איסור מדרבנן.

ואף שמסתבר שגם גדר בין אדם לחברו יש לחיות במכשילו בחטא אולי אה"ג אך אין נחשב זה מאיסור ריבית אלא מה שאסור מצד החטא עצמו דריבית שוה ליכא בריבית דרבנן. ואולי יהיה ראייה דליכא במכשיל בחטא כלל גדר בין אדם לחברו. ועיין בתוס' ע"ז דף כ"ב ד"ה תיסקו שפי' ר"ת דשייך למימר לפני עור אף במידי דלית ביה איסורא אלא דרבנן אך אולי כונתו יש גם איסורא דלפני"ע לכה"פ מדרבנן. אבל לתוס' ב"מ דף י' ד"ה דאמר צריך לומר שסברי דבלפני"ע יש גם גדר בין אדם לחברו דהא לכאורה תמוה מאד תירוצי התוס' התם בחלוק בין כהן דאמר לישראל קדש לי אשה גרושה לאמר לכהן לענין שליחות לרבינא דתלי באם השליח בר חיובא דלכהן ליכא שליחות דנחשב בר חיובא